

**Korkean inflaation vaikutukset säästämisen ja sijoittamisen
suunnitelmiin**

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö
Liiketalous, Hämeenlinnan korkeakoulukeskus
Kevät 2023
Ilari Holopainen

Liiketalouden koulutusohjelma

Tekijä Ilari Holopainen

Työn nimi Korkean inflaation vaikutukset säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmiin

Ohjaaja Ari Sarviharju

Tiivistelmä

Vuosi 2023

Opinnäytetyön tavoitteena oli tunnistaa, miten korkea inflaatio on vaikuttanut suomalaisten säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmiin. Toisena tutkimuskysymyksenä selvitettiin, miten ja minne suomalaiset säästävät ja sijoittavat. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Etelä-Hämeen Osuuspankki. Opinnäytetyön aihepiiri on ajankohtainen, sillä inflaatio on ollut voimakkaassa nousussa viimeisen vuoden aikana, ja tällä on ollut merkittäviä vaikutuksia muun muassa elinkustannusten nousuun. Samalla suomalaisten mielenkiinto säästämiseen ja sijoittamiseen on viime vuosien aikana kasvanut erityisesti nuorten keskuudessa.

Tutkimus toteutettiin tutkimuskyselynä. Tutkimuskyselyn toteuttamiseksi kyselyä jaettiin toimeksiantajan kanavissa. Tutkimus oli jaettu taustakysymyksiin ja varsinaisiin tutkimuskysymyksiin. Taustakysymysten avulla voitiin selvittää esimerkiksi vastaajien iän tai elämäntilanteen vaikutusta suhteessa varsinaisiin tutkimuskysymyksiin. Varsinaisilla tutkimuskysymyksillä selvitettiin korkean inflaation vaikutuksia säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmiin sekä sitä, kuinka usein ja millaisiin kohteisiin vastaajat säästävät ja sijoittavat.

Tutkimuskyselyn tuloksista kävi ilmi, että korkea inflaatiolla on ollut vaikutuksia vastaajien säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmiin erityisesti elinkustannusten nousun vuoksi. Suurempana joukkona vastaajissa kuitenkin korostuivat ne, joiden säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmiin korkea inflaatio ei juurikaan ollut vaikuttanut. Toisena tutkimuskysymyksenä selvitettiin, miten ja minne vastaajat säästävät ja sijoittavat. Vastauksista nousi esiin tilisäästämisen yleisyys. Myös osake- ja rahastosäästämisen kasvanut suosio näkyi tutkimuskyselyn vastauksissa. Suurin osa vastaajista säästi säännöllisesti kuukausittain.

Avainsanat inflaatio, säästäminen, sijoittaminen, sijoitussuunnitelma, sijoituskohde

Sivut 35 sivua ja liitteitä 4 sivua

The aim of the thesis was to identify how high inflation has affected the saving and investment plans of Finns. The second research question investigated how and where Finns save and invest. The commissioner for the thesis was Etelä-Hämeen Osuuspankki. The topic of the thesis is topical as inflation has been significantly rising in the past year, leading to notable impacts such as the increase in living costs. At the same time, there has been a growing interest in saving and investing among Finns, particularly among the younger generation.

The research was conducted as a survey. To carry out the survey, it was distributed through the channels of the ordering party. The research was divided into background questions and main research questions. The background questions aimed to determine, for example, the influence of respondents' age or life situation in relation to the main research questions. The main research questions examined the effects of high inflation on saving and investment plans, as well as how often and in what types of assets respondents save and invest.

The survey results revealed that high inflation has had an impact on respondents' saving and investment plans, primarily due to the rise in living costs. However, a larger portion of respondents emphasized that high inflation had little effect on their saving and investment plans. The second research question investigated how and where respondents save and invest. The prevalence of savings accounts emerged from the responses. The increased popularity of stock and fund investments was also evident in the survey answers. The majority of respondents saved on a regular monthly basis.

Keywords inflation, saving, investing, investment, investment plan

Pages 35 pages and appendices 4 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Säästäminen ja sijoittaminen	2
2.1	Erilaiset säästämisen ja sijoittamisen kohteet.....	2
2.1.1	Talletukset	3
2.1.2	Arvopaperit	4
2.1.3	Reaaliomaisuus	8
2.2	Tuotto ja riski ohjaavat sijoituskohteen valintaa	9
2.3	Sijoitussuunnitelma.....	11
2.4	Suomalaiset säästäjinä ja sijoittajina	15
3	Inflaatio.....	18
3.1	Mikä inflaatio on?	18
3.2	Hintavakaus.....	20
3.3	Inflaation tilanne keväällä 2023 Suomessa.....	20
4	Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus.....	21
5	Tutkimustulokset.....	23
5.1	Taustakysymykset	23
5.2	Tutkimuskysymykset	25
6	Johtopäätökset ja pohdinta.....	31
7	Opinnäytetyöprosessi.....	34
	Lähteet.....	36

Kuvat, taulukot ja kaavat

Kuva 1. Säästölaskuri.....	11
Kuva 2. Kotitalouksien rahoitusvarat.	16
Kuva 3. Kuluttajaindeksin vuosimuutokset.	21
Kuva 4. Sukupuoli.	23

Kuva 5. Ikä.....	24
Kuva 6. Elämäntilanne.	24
Kuva 7. Mihin kohteisiin olet säästänyt ja sijoittanut?.....	25
Kuva 8. Kuinka usein säästät tai sijoitat valitsemissi sijoituskohteisiin?.....	26
Kuva 9. Miksi säästät tai sijoitat?	27
Kuva 10. Kuinka paljon olet valmis ottamaan riskiä säästämässä ja sijoittamisessa? Miten toimisit, jos sijoituskohteesi arvo laskisi 20 prosenttia?	28
Kuva 11. Onko korkea inflaatio vaikuttanut säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaasi?	29
Kuva 12. Miten korkea inflaatio on vaikuttanut säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaasi?	29
Kuva 13. Oletko joutunut realisoimaan säästöjäsi tai sijoituksiasi korkean inflaation takia?	30
Kuva 14. Miksi olet realisoinut säästöjäsi ja sijoituksiasi?	31

Liitteet

- Liite 1. Tutkimuskysely
- Liite 2. Aineistonhallintasuunnitelma

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheena on inflaation vaikutus säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaan. Inflaatio on ollut voimakkaassa nousussa viimeisen vuoden aikana ja sillä on merkittäviä vaikutuksia muun muassa elinkustannusten nousuun. Samalla suomalaisten mielenkiinto säästämiseen ja sijoittamiseen on viime vuosien aikana kasvanut erityisesti nuorten keskuudessa. Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia, miten inflaatio on vaikuttanut säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmiin. Aihe on ajankohtainen korkeaksi nousseen inflaation vuoksi. On mahdollista, että inflaation vuoksi suomalaisille jää aiempaa vähemmän varoja säästämistä ja sijoittamista varten.

Tutkimuksen avulla pyritään samaan konkreettista tietoa siitä, millaisia vaikutuksia inflaatiolla on ihmisten säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaan. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Etelä-Hämeen Osuuspankki. Etelä-Hämeen Osuuspankki toimii alueellaan itsenäisenä osuuspankkina ja on osa OP-ryhmää. Etelä-Hämeen Osuuspankilla on neljä toimipaikkaa alueellaan. Toimipaikat sijaitsevat Hämeenlinnassa, Hattulassa, Lopella ja Riihimäellä. Etelä-Hämeen Osuuspankin omistavat pankin asiakkaat. Saatujen tulosten avulla voidaan antaa tärkeää tietoa toimeksiantajalle asiakkaiden tämänhetkisestä käyttäytymisestä säästämisen ja sijoittamisen markkinassa.

Tutkimus toteutetaan pääasiassa kvalitatiivisena tutkimuksena. Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen avulla pyritään ymmärtämään korkean inflaation vaikutuksia säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmiin ilmiönä. Tutkimukseen liittyvä tutkimuskysely toteutetaan siten, että aineistoa on mahdollista analysoida myös määrällisesti eli kvantitatiivisesti.

Tutkimuksessa vastaajan pääasiallisella asiakkuuspankilla ei ole merkitystä.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymyksinä ovat:

1. Miten korkea inflaatio on vaikuttanut säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmiin?
2. Miten ja minne suomalaiset säästävät ja sijoittavat?

Opinnäytetyössä perehdytään käsitteisiin inflaatio, säästäminen, sijoittaminen sekä säästämisen ja sijoittamisen suunnitelma. Teoriaosuuden avulla voidaan analysoida tutkimustuloksia ja muodostaa johtopäätös niistä. Näin saadaan konkreettinen johtopäätös tutkimustuloksista, jolloin toimeksiantaja pystyy parhaalla mahdollisella tavalla hyödyntämään tutkimusta.

2 Säästäminen ja sijoittaminen

Seuraavaksi perehdytään säästämiseen ja sijoittamiseen ja niiden eroihin. Tämän lisäksi esitellään yleisimmät säästämisen ja sijoittamisen tavat ja kohteet. Säästämisellä voidaan tarkoittaa varautumista yllättäviin rahantarpeisiin sekä varautumista tuleviin hankintoihin. Säästäminen sopii kaikille ja kuka tahansa voi säästää riippumatta elämäntilanteesta. Sijoittamisella tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilölle on jo kertynyt varallisuutta, jolle hankitaan jokin sijoituskohde. Säästämisen ja sijoittamisen erona voidaan pitää myös sitä, että sijoittamisessa tavoitellaan sijoituskohteen arvonnousua tai säännöllistä tuottoa. Raja siitä, milloin puhutaan säästämisestä ja milloin sijoittamisesta, on hyvin häilyvä. Säästämisen ja sijoittamisen voi aloittaa jo nuorena hyvissä ajoin, sillä kumpikaan vaihtoehto ei vaadi välttämättä suuria pääomia. Sijoittamisen voi esimerkiksi aloittaa sijoitusrahastoon, joissa usein on minimisumma, joka voi olla ainoastaan kymmenen euroa.

2.1 Erilaiset säästämisen ja sijoittamisen kohteet

Kilpailu on kiristynyt erilaisia sijoitustuotteita tarjoavien toimijoiden kesken kasvaneen kysynnän takia viime aikoina. Markkinoille on tullut paljon erilaisia säästämisen ja sijoittamisen tuotteita asiakkaiden valittaviksi. Tuotteet voidaan jakaa karkeasti suoriin ja epäsuoriin sijoittamisen ja säästämisen tuotteisiin. Suorissa sijoituksissa asiakas tekee päätökset itsenäisesti kustakin toimeksiannosta ja toimeksiannon ajankohdasta (Kontkanen, 2015, s. 107). Esimerkiksi suorasta sijoituksesta sopii pörssilistatun osakkeen ostaminen. Tällöin asiakas tekee itse ratkaisut siitä, milloin ja mitä osaketta hän haluaa ostaa.

Epäsuorassa sijoituksessa asiakas puolestaan jättää ratkaisujen tekemisen toisen tahon vastuulle sen sijaan, että itse päättäisi varojensa sijoittamisesta (Kontkanen, 2015, s. 107).

Esimerkiksi rahastosijoittaminen on epäsuoraa sijoittamista. Asiakas valitsee itselleen sopivan sijoituskokonaisuuden ja jättää varsinaisten sijoitusten tekemisen rahastoa hoitavan salkunhoitajan vastuulle. Salkunhoitaja määrittelee, mitä rahastoon ostetaan ja milloin ostot suoritetaan rahaston varoja hyödyntäen. Asiakkaan päätettäväksi jää se, milloin hän haluaa lunastaa rahasto-osuutensa ja siirtää varat esimerkiksi toiseen kohteeseen.

Erilaiset säästämisen ja sijoittamisen tuotteet voidaan jakaa karkeasti seuraaviin ryhmiin: talletuksiin, arvopapereihin ja reaaliomaisuuden tuotteisiin. Seuraavaksi esitellään näiden ryhmien tyypillisimmät sijoituskohteet.

2.1.1 Talletukset

Talletuksia tehdään pankkien tarjoamille tileille. Talletuksille tyypillisiä piirteitä ovat vakioehtoisuus ja joukkosopimusluonne (Kontkanen, 2015, s.108.). Talletuksille ei tyypillisesti ole asetettu ylärajaa, ja talletuksen määrä voi vaihdella tilillä talletuksen aikana, ellei kyseessä ole määräaikaainen talletus, jossa on sovittu ennalta talletuksen määrä ja talletusaika. Kaikkien talletuksia tarjoavien pankkien pitää kuulua säännösten mukaan talletussuojarahastoon. Talletussuojarahastosta maksetaan tallettajalle enintään 100 000 euroa, jos pankki ajautuu maksukyvyttömäksi talletuksen aikana. Talletuksilla on merkittävä rooli pankkien varainhankinnassa. Kotitalouksien rahoitusvaroista noin puolet on talletuksissa (Kontkanen, 2015, s. 108.).

Yleisimpiä kotitalouksien käyttämiä tilimuotoja ovat talletustilit, määräaikaistilit, ASP-tili ja strukturoidut talletukset. Talletustilejä on yleisesti ottaen kahta erilaista vaihtoehtoa: käyttötilejä ja säästötilejä. Päivittäiseen käyttöön tarkoitettuun käyttötiliin liitetään maksuliikenteeseen liittyviä palveluita. Tilisiirroista ei peritä palkkiota eikä tilisiirtojen määrää ole rajoitettu. Pankit eivät yleensä maksa lainkaan korkoa käyttötileille. Toisena tilimuotona ovat tilit, jotka on tarkoitettu säästämiseen. Säästämiseen tarkoitetuille tileille pankit maksavat usein korkoa, joka on sidottu markkinakorkoihin, kuten 12 kuukauden euribor -korkoon. Säästötileillä voi olla rajoituksia tilisiirtojen määrissä tai siirrot voivat olla maksullisia.

Määräaikaistilit ovat vuosien ajan olleet suomalaisten suosituimpia vaihtoehtoja säästämiseen ja sijoittamiseen (Kontkanen, 2015, s. 110.). Määräaikaisten talletusten määrä on laskenut kuitenkin viime aikoina matalan korkotason takia. Määräaikaisessa talletuksessa asiakas ja pankki sopivat tietyn ajanjakson talletukselle. Myös korko sovitaan ennen talletuksen tekemistä. Korkoperustana käytetään useimmiten kiinteää korkoa, euribor-korkoa tai pankkien omia prime-korkoja. Määräaikaistalletukset eivät ole asiakkaan nostettavissa talletuksen aikana, vaan vasta sovitusajan päättyessä. Mikäli talletus halutaan nostaa kesken määräajan, pankki perii siitä usein kuluja.

Strukturoidussa talletuksessa korko määräytyy muulla tavalla kuin ennalta sovitusajan perusteella (Kontkanen, 2015, s. 110.). Kyseisessä talletusmuodossa tuotto perustuu valitun kohde-etuuden kehitykseen. Tuotto voi perustua esimerkiksi osakkeiden, osakemarkkinoiden tai valuuttojen kehitykseen talletuksen aikana. Sijoittaja saa vähintään tallettamansa pääoman takaisin, ja tämän lisäksi mahdollisen tuoton oman pääomansa lisäksi. Sijoituskohde on siis pääomaturvattu. Mahdollinen tuotto ei ole tiedossa talletusta tehdessä, vaan se selviää vasta talletusajan päättyttyä. Strukturoidussa talletuksessa on yleisesti mahdollisuus parempaan tuottoon verrattuna muihin talletusmuotoihin.

Asuntosäästöpalkkiotili eli ASP-tili on tili, johon ensiasunnonostaja säästää varoja omistusasunnon ostoa varten (Kontkanen, 2015, s. 111.). ASP-tilille säästävä saa säästöilleen talletuskoron ja tämän lisäksi lisäkoron, joka vaihtelee pankeittain. Säästötavoitteen täytyessä tallettajalla on mahdollisuus hakea edullisempaa korkotukilainaa oman asunnon ostoon. Korkotukilainan suuruus vaihtelee paikkakunnittain sen mukaan, mistä asunto ollaan ostamassa.

2.1.2 Arvopaperit

Arvopaperimarkkinoilla pääomaa tarvitsevat yhteisöt ja sijoittajat käyvät kauppaa vaihdantakelpoisilla arvopapereilla. (Kontkanen, 2015, s. 112) Arvopaperimarkkinat luokitellaan usein pääoman luonteen mukaisesti oman pääoman ja vieraan pääoman markkinoihin. Oman pääoman ehtoisin sijoituksiin ei liity yhtiön takaisinmaksuvelvollisuutta sen toiminta-aikana. Esimerkiksi osakesijoitukset tehdään ennalta määräämättömäksi ajaksi.

Sijoittajalle kuuluu osakekohtainen osuus yhtiön varallisuudesta, mikäli yhtiö lopettaa toimintansa. Sijoittaja saa myös omistusosuuttaan vastaavan määrän yhtiön tuotosta, joka tavallisesti maksetaan osinkoina. Vieraan pääoman sijoituksina pidetään sijoituksia velkakirjoihin. Erona oman pääoman ehtoihin sijoituksiin vieraan pääoman sijoituksissa on sijoituksen takaisinmaksu sovittuna ajankohtana. Oman pääoman sijoituksissa sijoittajalla on oikeus myös osallistua yhteisön päätöksentekoon, toisin kuin vieraan pääoman sijoituksissa. Vieraan pääoman sijoituksissa tuotto muodostuu sijoittajalle maksettavasta korosta.

Joukkovelkakirjalainat ovat esimerkki sijoituskohteesta, kun puhutaan arvopapereihin sijoittamisesta. Joukkovelkakirjan voi laskea liikkeelle esimerkiksi valtio tai yritys, jolla on tarve saada sijoittajilta pitkäaikaista jälkimarkkinakelpoista rahoitusta. (Kontkanen, 2015, s. 117) Joukkovelkakirjalainan ehdoissa määritellään perusteet tuotolle, kun joukkovelkakirjalaina lasketaan liikkeeseen. Yleisesti tuotto muodostuu sijoittajille maksettavasta korosta. Sijoitukselle maksetaan korkoa yleensä vuosittain, ja nimellispääoma maksetaan eräpäivänä yhdessä viimeisen korkoerän kanssa.

Joukkovelkakirjalainalla voidaan saavuttaa myös myyntivoittoa, jos lainan myy jälkimarkkinoilla ennen eräpäivää. Myyntivoittoa saavutetaan, jos myyntihinta on korkeampi kuin lainan nimellinen arvo jälkimarkkinoilla. Joukkovelkakirjalainoja lasketaan liikkeeseen kahta erilaista vaihtoehtoa. Ensimmäinen vaihtoehto on yleisölle suunnattu julkinen emissio, joka voidaan myös listata pörssiin. Toisena vaihtoehtona on, että joukkovelkakirjalaina myydään vain rajatulle sijoittajajoukolle.

Joukkovelkakirjalainoihin liittyy kaksi keskeistä riskiä: liikkeelle laskijan maksukyvyttömyys ja korkoriski. Maksukyvyttömyysriski realisoituu esimerkiksi konkurssitilanteessa. Tällöin sijoittaja ei saa ehtojen mukaista korkoa eikä saa sijoittamaansa nimellispääomaa takasin eräpäivänä. Korkoriskillä tarkoitetaan korkotason vaihtelua sijoitusaikana. Jos korot nousevat, joukkovelkakirjalainan arvo laskee, ja jos korot puolestaan laskevat, sijoituksen arvo nousee. Korkoriski ei kuitenkaan realisoidu, mikäli sijoittaja pitää joukkovelkakirjalainan itsellään koko laina-ajan.

Joukkovelkakirjalainoja voidaan myydä ja ostaa niiden liikkeellelaskun jälkeenkin, eli ne ovat jälkimarkkinakelpoisia (Kontkanen, 2015, s. 118). Joukkovelkakirjalainojen jälkimarkkinat eivät ole kuitenkaan kovin aktiiviset verrattuna esimerkiksi osakemarkkinoihin. Näin ollen niihin liittyy likviditeettiriski. Riski realisoituu, mikäli sijoittaja haluaa myydä sijoituksensa pois, mutta ostajaa ei löydy. Lisäksi saatava hinta ei välttämättä ole paras mahdollinen myyjän näkökulmasta. Usein myös joukkovelkakirjalainan liikkeellelaskija on määritellyt jonkin takaisinostohinnan omalle lainalleen. Näissä tapauksissa ostajia on markkinoilla vain yksi, ja saatava hinta voi aiheuttaa tappiota sijoittajalle.

Yleisin ja suosituin vaihtoehto arvopaperisijoittamisessa on osakkeet. Osake on osuus jonkin osakeyhtiön osakepääomasta. (Kontkanen, 2015, s. 120) Osakkeenomistajalla on taloudellisia oikeuksia omistamansa yhtiön voitonjakoon, osallistumisoikeus yhtiökokoukseen ja äänivalta kokouksessa, sekä oikeus osakkeiden uusmerkintään. Osakkeiden arvo perustuu markkinoiden valitsemaan näkemykseen osakeyhtiön arvosta.

Osakkeet voidaan jaotella noteerattuihin ja noteeraamattomiin osakkeisiin. Noteeratuilla osakkeilla käydään kauppaa julkisen kaupankäynnin kohteena arvopaperipörssin ylläpitämällä säännellyllä markkinalla (Kontkanen, 2015, s. 120). Noteeraamattomat osakkeet eivät ole samalla tavalla julkisen kaupankäynnin kohteena, ja niistä saatava tieto ei ole usein yhtä laajasti sijoittajan saatavilla kuin noteerattujen osakkeiden kohdalla.

Osakesijoituksiin liittyy monenlaisia riskejä, esimerkiksi likviditeettiriski, markkinariski ja hintavaihteluun liittyvä riski eli osakeriski. Osakkeiden hintavaihteluun vaikuttavat markkinoiden yleinen hinta kehitys sekä osakeyhtiön menestykseen liittyvät tekijät. Yhtiön menestykseen liittyvästä riskistä käytetään termiä yritysrisi. Osakkeiden hintaan vaikuttaa myös osakemarkkinoiden yleinen kehitys. Kun osakekurssit laskevat, yleisesti myös yksittäisten osakkeiden hinta laskee sen mukana. Vastaavasti kun osakekurssit nousevat, myös yksittäisten osakkeiden hinnat nousevat. Kaupankäynnin laajuuteen ja kaupankäyntimääriin liittyvistä riskeistä käytetään termiä likviditeettiriski. Likviditeettiriskissä on kyse siitä, kuinka nopeasti osake on myytävissä ja muutettavissa käteiseksi. Yksittäisten yritysten osakkeiden hintaan voivat vaikuttaa myös lainsäädännön muutokset, toimiala ja liikkeelle laskettujen osakkeiden määrä.

Osakkeilla käydään kauppaa jälkimarkkinoilla pörssissä. Pörssissä sijoittajat ostavat ja myyvät osakkeita keskenään. Kun yhtiö listautuu pörssiin tai haluaa korottaa osakepääomaansa osakeannilla, kaupankäynti tapahtuu ensimarkkinoilla. Osakkeita voidaan luovuttaa myös osto- ja lunastustarjosten perusteella. Esimerkki tilanteesta, jossa tehdään lunastustarjous, on yrityskauppa. Tällöin ostava yritys tarjoaa osakkeen omistajille hinnan, jolla se ostaa osakkeet itselleen. Lunastustarjoukset voivat olla pakollisia tai vapaaehtoisia sijoittajille. Ostotarjousmenettelyä käytetään, kun yritys haluaa ostaa omia osakkeitaan sijoittajilta.

Sijoitusrahastot mahdollistavat helpon tavan säästää ja sijoittaa arvopapereihin. Sijoitusrahastoissa sijoittajan ei itse tarvitse seurata arvoparimarkkinoiden tilannetta, vaan sen tekee rahaston salkunhoitaja, joka tekee sijoituspäätökset rahastossa. (Kontkanen, 2015, s. 122) Sijoitusrahastot tarjoavat myös helpon tavan hajauttaa sijoittajan pääomaa, sillä sijoitusrahastoissa hajauttamisesta on säädetty sijoitusrahastolaissa. Sijoitusrahastot sopivat hyvin varsinkin pidempiaikaiseen sijoittamiseen, koska yksittäisten arvopapereiden hintavaihtelut eivät vaikuta suuresti sijoitusrahaston arvoon. Helpoimpana tapana aloittaa arvopaperisijoittaminen voidaankin pitää kuukausisäästösopimuksen tekemistä pankin kanssa johonkin sijoitusrahastoon.

Suomessa sijoitusrahastojen toimintaa hoitaa osakeyhtiömuotoiset rahastoyhtiöt. (Kontkanen, 2015, s. 122) Rahastoyhtiö sijoittaa sijoittajien varat kunkin rahaston sääntöjen mukaisesti. Sijoitusrahaston omistavat sijoittajat. Rahastoon sijoitettu pääoma jakautuu yhtä suuriin rahasto-osuuksiin. Useimpien sijoitusrahastojen rahasto-osuuksien arvo lasketaan joka arkipäivä. Rahasto-osuuden arvo on sijoitusrahaston arvo jaettuna liikkeessä olevien rahasto-osuuksien lukumäärällä (Kontkanen, 2015, s. 122).

Sijoitusrahastot jaotellaan tuotto- ja kasvuosuuksiin. Tuotto-osuuksissa mahdollisesta voitosta jaetaan rahasto-osuuden omistajille vuosittain voitto-osuutta. Kasvuosuuksissa tavoitellaan sijoitusrahaston osuuden arvonnousua, ja mahdollinen voitto siirretään jakamattomana rahaston arvoon. Pitkäjänteisesti sijoittavalla kasvuosuussijoitusrahastot ovat kokemukseni mukaan paras ratkaisu, koska mahdollinen tuotto siirtyy rahaston arvoon ja korkoa korolle -ilmiö kasvattaa sijoittajan varallisuutta. Kasvuosuusrahaston etuna on myös ylimääräisten verojen maksamisen välttäminen. Mahdollinen voitto-osuus siirtyy

suoraan rahaston arvoon, joten sijoittajan ei tarvitse maksaa välissä pääomatuloveroa. Vero tulee maksettavaksi vasta, kun rahasto-osuuksia lunastetaan.

Sijoitusrahastoja voidaan jaotella myös sijoituskohteen mukaan yhdistelmärahastoihin, osakerahastoihin ja erilaisiin korkorahastoihin. Tarjolla on myös pörssilistattuja sijoitusrahasto-osuuksia, joita kutsutaan nimellä ETF (*exchange traded funds*). Usein ETF-rahastot sijoittavat pääomiaan indeksien mukaan, ja rahasto-osuuksilla käydään osakkeiden tapaan kauppaa pörssissä. Sijoittajille on myös tarjolla erilaisia vaihtoehtoisia sijoitusrahastoja. Nämä sijoitusrahastot voivat sijoittaa pääomiaan lähes mihin tahansa, mutta mainittakoon esimerkkeinä kiinteistöt ja metsä. Sijoitusrahastojen riskitaso riippuu sijoitusstrategiasta. Rahastot ovat yleisesti ottaen likvidejä kohteita, ja niillä voi käydä kauppaa päivittäin. Erikoissijoitusrahastojen lunastukset voivat olla sijoituskohteen mukaan lunastettavissa esimerkiksi kuukausittain tai vuosineljänsittäin.

2.1.3 Reaaliomaisuus

Sijoittaja voi sijoittaa myös reaaliomaisuuteen. Reaaliomaisuuteen sijoittamisella tarkoitetaan sitä, että ostetaan esimerkiksi tavara tai kiinteistö, jonka arvonnousua tavoitellaan (Inkeroinen, 2015, s. 12). Reaaliomaisuuden arvo ei yleensä laske rahan arvon laskemisen eli inflaation vuoksi, vaan se säilyttää hyvin arvonsa. Reaaliomaisuuteen sijoittamalla voidaan suojautua inflaatiolta ja samalla hajauttaa sijoitussalkun riskiä. (United Bankers, n. d.) Reaaliomaisuuteen sijoittamalla voidaan myös saada kassavirtaa ja saavuttaa hyvä tuotto-riski-suhde.

Sijoituskohtena reaaliomaisuus on kuitenkin huomattavan aikaa vievää ja haastavaa, koska reaaliomaisuuteen sijoittaminen vaatii tarkkaa tietämystä sijoituskohdetta valittaessa. Reaaliomaisuussijoitukset eivät ole likvidejä sijoituskohteita, sillä niiden myymisessä saattaa kestää pitkäkin aika, ennen kuin sopiva ostajaehdokas löytyy. Useimmiten reaaliomaisuuteen sijoittaessa sijoittajalta vaaditaan huomattavia pääomia ja pitkäjänteisyyttä.

2.2 Tuotto ja riski ohjaavat sijoituskohteen valintaa

Säästämässä ja sijoittamisessa on aina olemassa epävarmuus tulevasta tuotosta. Tätä epävarmuutta kutsutaan riskiksi. Kun epävarmuus saatavasta tuotosta kasvaa, on myös säästämisen tai sijoittamisen tuote riskipitoisempi. Yleisesti ottaen mitä isompi riski arvovaihtelulle on olemassa, sitä suurempi on myös mahdollinen saavutettu tuotto. Kun riski pienenee, myös sijoituksesta saatava tuotto on useimmiten pienempi. Sijoituksen riskin ja tuoton voidaankin ajatella kulkevan käsi kädessä.

Riskit voivat olla tyypiltään sellaisia, ettei niitä ole mahdollista ennakoida. Lähivuosilta esimerkkinä voidaan mainita koronaviruspandemia sekä Venäjän hyökkäyssota. Molemmilla kriiseillä on ollut merkittäviä vaikutuksia säästämiseen ja sijoittamisesta saataviin tuottoihin, eivätkä finanssialan ammattilaisetkaan ole osanneet ennakoida niitä. Kontkasen (2015, s. 104) mukaan paras tapa varautua riskeihin onkin miettiä huolellisesti henkilökohtainen suunnitelma säästämiseen ja sijoittamiseen. Varoja kannattaa hajauttaa laajasti eri omaisuusluokkiin.

Yleensä vähiten riskiä sisältävinä tuotteina on pidetty pankkitilille tehtäviä talletuksia ja valtioiden liikkeelle laskemia joukkolainoja. Pankkitilille tehtäviä talletuksia pidetään yleisesti jopa riskittömänä vaihtoehtona, koska käytännössä ei ole riskiä menettää pääomaa talletussuojan enimmäismäärään asti. Näkemykseen täydestä riskittömyydestä tuli kuitenkin muutos kevään 2023 aikana, kun yhdysvaltalainen Silicon Valley Bank ja sveitsiläinen Credit Suisse ajautuivat ongelmiin. Markkinoiden luottamus pankkeihin rakoilee ongelmpankkien kaatumisen vuoksi. Yksittäisten pankkien ongelmista huolimatta pankkitilille tehtäviä talletuksia voidaan yhä pitää matalariskisinä säästökohteina juuri talletussuojan vuoksi.

Vakavaraisten valtioiden liikkeelle laskemat joukkovelkakirjalainat ovat myös matalan riskin ratkaisuja säästämiseen ja sijoittamiseen. Tämänkin tuotteen riskit nousivat esille muun muassa vuoden 2008 finanssikriisin aikana, mutta niitä pidetään silti matalariskisinä ratkaisuinä. Joukkovelkakirjalainoissa tuotto muodostuu sijoittajille tietyn viitekoron mukaan. Tuotto voidaan vaihtoehtoisesti myös sitoa kiinteäksi ennalta sovitun sijoitusajan mukaan.

Osakkeet ovat hyvä esimerkki korkeamman riskin sijoituskohteesta. Koska riski on suurempi, myös tuotto-odotus on korkeampi verrattuna pankkitileihin. Osakkeissa riski muodostuu markkinoiden yleisestä kehityksestä sekä sijoituskohteena olevan yhtiön omasta kehityksestä. Osakemarkkinoilla tapahtuu paljon vaihtelua lyhyelläkin aikavälillä sijoitetun pääoman arvossa. Säästäjän ja sijoittajan onkin tunnistettava, millaisen riskin hän on henkilökohtaisesti valmis ottamaan. Tunnistamalla henkilökohtaisen riskinsietokyvyn sijoittajan on mahdollista valita itselleen oikea sijoituskohte.

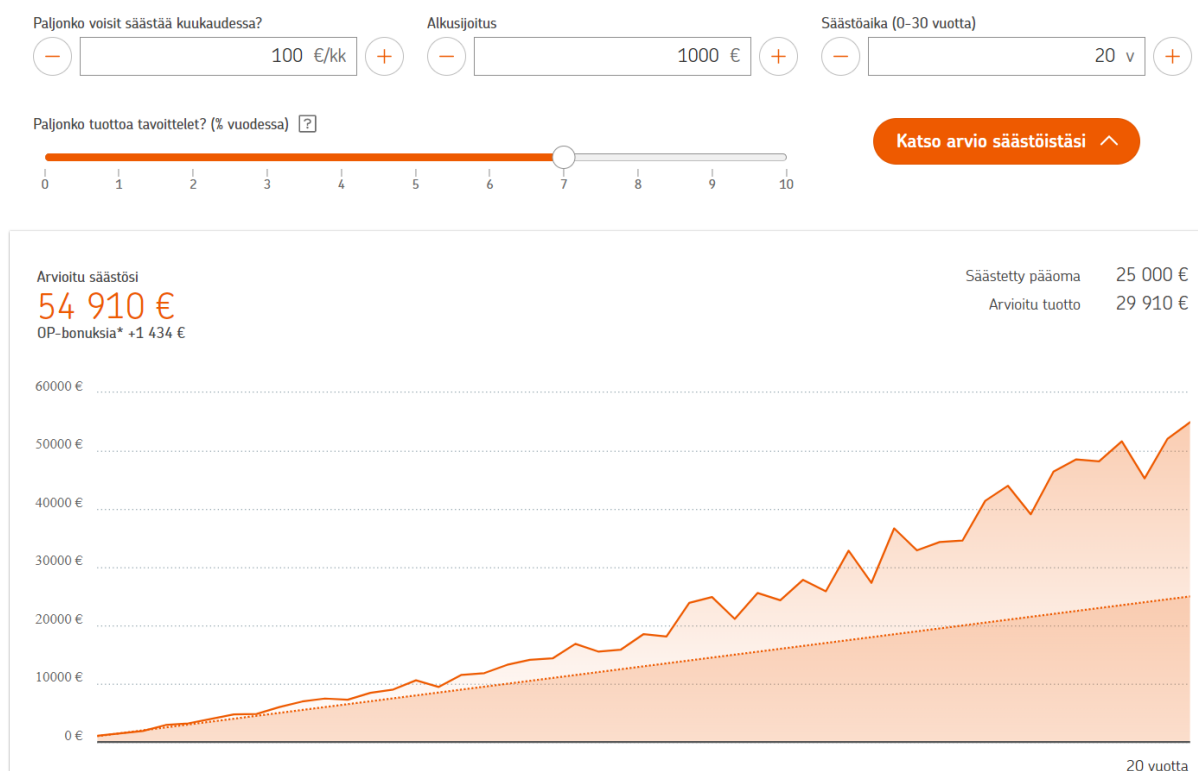
Säästämässä ja sijoittamisessa tuotto muodostuu muun muassa osingoista, korosta ja myyntivoitoista (Kontkanen, 2015, s. 104). Sijoituksen lopullista tuottoa tarkastellessa on otettava huomioon myös mahdollisen inflaation vaikutus. Vaikka sijoituksen arvo olisi sijoitusaikana kasvanut nimellisesti, on mahdollista, että sen tuottama ostovoima on jopa heikentynyt. Tähän on syynä inflaatio, joka laskee rahan ostovoimaa.

Säästäjien ja sijoittajien näkökulmasta keskeisessä roolissa on se, millaisiin sijoituskohteisiin varat on sijoitettu, kun tarkastellaan tuotto-odotusta (Kontkanen, 2015, s. 105). Esimerkiksi valtioiden velkakirjalainoihin varoja sijoittamalla pyritään saavuttamaan pientä tuottoa ja varojen ostovoiman säilyttämistä. Suorilla osakesijoituksilla puolestaan pyritään selkeästi parempaan tuottoon, koska osakkeet ovat historiallisesti tarkasteltuna tuottavin vaihtoehto (Kontkanen, 2015, s. 105). Esimerkiksi 100 vuoden historiaa tutkiessa osakkeet ovat tuoneet sijoittajalle parhaan tuoton. Osakkeiden vuosittainen tuotto pitkällä aikavälillä on ollut seitsemän prosenttia (Pörssisäätiö, n. d.).

Tuotto-odotukseen vaikuttaa myös ratkaisevasti korkoa korolle -ilmiö. Korkoa korolle -ilmiöllä tarkoitetaan tilannetta, jossa sijoituksesta saatavat tuotot kasvavat korkoa sijoitetun pääoman lisäksi. Kun säästämisen tai sijoittamisen aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, pääsee ilmiöstä hyötymään enemmän. Useampien vuosien säästäminen ja sijoittaminen kerryttää joka vuosi lisää tuottoja ja sijoitetun pääoman kasvua, jolloin korko kasvaa joka vuosi suuremmalle pääomalle. Moni osakesijoittaja ei ymmärrä sijoittaa saatuja osinkoja takaisin markkinoille, eivätkä tämän vuoksi pääse hyötymään parhaalla mahdollisella tavalla korkoa korolle -ilmiöstä.

Korkoa korolle -ilmiöstä on havainnollistava laskuri Osuuspankin verkkosivuilla. Laskurin avulla voi laskea sijoitetun pääoman, kuukausisäästön ja vuosittaisen tuotto-odotuksen perusteella sijoituksen arvon esimerkiksi 20 vuoden kuluttua. Esimerkkilaskelma on tehty Osuuspankin verkkosivuilla seuraavilla tiedoilla: alkusijoitus 1000 euroa, kuukausittainen säästö 100 euroa, tuotto odotus vuosittain 7 prosenttia ja säästöaika 20 vuotta. (OP, n. d.) Säästettyä pääomaa kertyy yhteensä 25 000 euroa ja arvioitu tuotto on 29 910 euroa. 20 vuoden jälkeen arvio kertyneestä säästöstä on 54 910 euroa.

Kuva 1. Säästölaskuri.

2.3 Sijoitussuunnitelma

Paras tapa suojautua riskeiltä säästämisesä ja sijoittamisessa on noudattaa omaa sijoitussuunnitelmaansa. Sijoitussuunnitelma on myös tärkeä työkalu, kun suunnitellaan säästämisen tai sijoittamisen aloittamista. Sijoitussuunnitelmassa sijoittaja tai säästäjä päättää paljonko hän sijoittaa sekä määrittelee sijoittamisen tavoitteet ja mihin kohteeseen sijoitetaan. (Financer, n. d.) Samalla päätetään sijoitusstrategia.

Sijoitussuunnitelma on ensimmäinen asia, mikä jokaisella sijoittamista tai säästämistä harkitsevalla tulisi olla. Henkilökohtainen sijoitussuunnitelma muodostaa kivijalan omalle sijoittamiselle ja säästämiselle (OP, 28.12.2022). Mikäli sijoittajalla ei ole omaa sijoitussuunnitelmaa on riskinä, että hän päätyy seuraamaan jonkun muun suunnitelmaa, mikä ei todennäköisesti ole oikea ratkaisu hänelle. (Nordnet, n. d. a.) Sijoitussuunnitelman avulla sijoittajan on helpompi ymmärtää riskejä ja omia tavoitteitaan. Lisäksi sijoitussuunnitelma ehkäisee myös impulsiivisten päätösten tekemistä. Sijoitussuunnitelma on järkevää tehdä kirjallisena itselleen. Sijoitussuunnitelma on hyvä tuki sijoituspäätösten tekemiseen. Kun suunnitelma on tehty järkeen perustuvien analyysien pohjalta, on siihen hyvä nojautua sijoituspäätöksiä tehtäessä. Suunnitelmaa ei kuitenkaan ole tarkoitus seurata turhan jääräpäisesti, vaan siihen voi tehdä muutoksia tarpeen vaatiessa. Esimerkiksi oma taloudellinen asema voi muuttua ja pääomaa kertyä enemmän säästöön kuin aikaisemmin. Tällöin voi olla järkevä pohtia sijoitussuunnitelman päivittämistä ja esimerkiksi sijoitettavan summan kasvattamista.

Nordnetin (n. d. a.) mukaan sijoitussuunnitelma pitää sisällään viisi erilaista kohtaa, jotka sijoittajana tai säästäjänä täytyy selvittää omalta kohdaltaan ennen varsinaista sijoittamisen aloittamista. Oman sijoittajaprofiilin tunnistaminen on ensimmäinen vaihe sijoitussuunnitelmaa tehtäessä. Sijoittajaprofiilin tunnistamisen tarkoituksena on auttaa ymmärtämään henkilön henkilökohtainen taloudellinen tilanne sekä se, millaiset tavoitteet henkilöllä on säästäjänä ja sijoittajana. (OP, n. d. c) Sijoittajaprofiilin lopputuloksena sijoittaja saa tietää riskinsietokyvystään ja siitä, kuinka tuottohakuinen sijoittaja on.

Osuuspankki (n. d. c) käyttää sijoittajaprofiilia laadittaessa lomaketta, jossa on viisi eri kohtaa: 1) taustatiedot, 2) varallisuus ja lainat, 3) sijoituskokemus ja tuotetuntemus, 4) suhtautuminen tuottoon ja riskiin sekä 5) tulevaisuuden suunnitelmat. Kysymysten ja vastaustensa perusteella sijoittaja saa itselleen sijoittajaprofiilin. Sijoittajaprofiilin yksi keskeinen tehtävä on selvittää myös tulevaisuuden suunnitelmia, koska on tärkeää tietää, milloin mahdollisia sijoitettavia varoja tarvittaisiin. Osuuspankki jakaa sijoittajat luokkiin sijoittajaprofiilin perusteella. Esimerkkeinä sijoittajaluokkien molemmista ääripäistä ovat ”erittäin tuottohakuinen” ja ”erittäin varovainen”. Erittäin korkeaan tuottoon tähtäävän sijoittajan sijoitusten arvo voi vaihdella erittäin voimakkaasti, ja tämän vastineeksi sijoittaja

tavoittelee parasta mahdollista tuottoa. Erittäin varovainen sijoittaja sen sijaan ei siedä riskiä lainkaan, jolloin joudutaan tinkimään myös tuotosta.

Toinen kohta sijoitussuunnitelman rakentamisessa on selvittää ja sisäistää oma riskinsietokyky. Sijoittajan ja säästäjän riskinsietokyky voidaan jakaa konkreettiseen ja psyykkiseen riskinsietokykyyn. (Blomster, 10.1.2018) Konkreettinen riskinsietokyky voidaan mitata sijoittajan taloudellisella tilanteella. Esimerkiksi jos sijoittajalla on paljon velkaa ja työpaikka on epävarma, sijoittajan riskinsietokyky on silloin matalampi. Mikäli sijoittajalla ei ole velkaa ja tulot ovat vakaat, on hänen riskinsietokykynsä korkeampi. Sijoittajan riskinsietokykyä ei ole järkevää mitata sijoittajan omien kokemusten tai ajatusten pohjalta, vaan ne pitää laskea taloudellisten faktojen pohjalta. Tuntemukset ja kokemukset voivat vaihdella sijoittajalla vallitsevan markkinatilanteen mukaan. Esimerkiksi jos nousumarkkina on jatkunut pitkään, voi sijoittajalla olla erilaiset tuntemukset kuin laskumarkkinan aikana.

Konkreettista riskinsietokykyä on tärkeä suhteuttaa pahimman mahdollisen tilanteen varalle, koska historian aikana esimerkiksi osakemarkkinat ovat voineet romahtaa lyhyellä aikavälillä jopa 50 prosenttia. (Blomster, 10.1.2018) Psykologisella riskinsietokyvyllä tarkoitetaan sijoittamiseen liittyviä psykologisia tekijöitä. Psykologiseen riskinsietokykyyn vaikuttaa sijoittajan sijoituskokemus. Aloitteleva sijoittaja ei välttämättä ole vielä kokenut suuria laskuja pörssissä eikä tiedä, miten niihin reagoi. Kokeneempi sijoittaja on todennäköisesti ollut markkinoilla mukana niin nousuissa kuin laskuissa ja tietää, miten henkilökohtaisesti niihin reagoi. Riskinsietokykyyn vaikuttavat myös sijoitushorisontti ja sijoittajan ikä. Jos sijoitushorisontti on pitkällä tulevaisuudessa, on myös riskinsietokyky suurempi, koska markkinoiden heilahtelusta johtuvat sijoituskohteen arvon muutokset tasautuvat pitkällä aikavälillä. Nuorilla sijoittajilla on yleensä pitkä sijoitushorisontti. Sijoittajan on mahdollista mitata omaa psykologista riskinsietokykyään myös erilaisten internetistä löytyvien testien avulla. Testeissä esitettävillä kysymyksillä mitataan sijoittajan riskinsietokykyä.

Kolmanneksi Nordnetin (n. d. a.) mukaan sijoittajan täytyy sijoitussuunnitelmaansa laatiessaan selvittää henkilökohtaiset tulonsa sekä osaamisensa. Sijoittajan pitää selvittää kuukausittaiset nettotulonsa ja -menonsa. Kun nettomenot vähennetään nettotuloista, saadaan tuloksena kuukausisäästöjen osuus. Laskusta saatava summa on sijoittajan käytössä

oleva pääoma, joka voidaan sijoittaa kuukauden aikana. Sijoittajan on myös hyvä ottaa huomioon mahdolliset yllättävät menot ja varoa, ettei ajaudu liian tiukkaan taloudelliseen tilanteeseen. Pääsääntöisesti voidaan ajatella, että mitä korkeammat ovat kuukausittaiset säästöt, sitä suurempi on sijoittajan riskinsietokyky. Sijoitusosaamisen selvittäminen tehdään merkitsemällä sijoitussuunnitelmaan sijoitusinstrumentit, jotka ovat tuttuja sijoittajalle. Sijoittajan on järkevää sijoittaa ainoastaan sijoitusinstrumentteihin, joiden toiminnan hän ymmärtää. Sama pätee osakesijoittamisessa: sijoittajan on järkevää sijoittaa ainoastaan yhtiöihin, joiden toiminnan hän tuntee. Sijoituskokemus merkitään sijoitussuunnitelmaan ylös.

Neljäntenä kohtana Nordnetin (n. d. a.) mukaan sijoitussuunnitelmassa on sijoitettava pääoma. Sijoitussuunnitelmaan sijoittaja kirjaa tietoja sijoitettavasta pääomasta, esimerkiksi onko sijoittaja tekemässä kertasijoituksen eli sijoittaa samassa ajankohdassa koko pääoman johonkin sijoituskohteeseen. (Nordnet, n. d. b.) Toinen vaihtoehto on sijoittaa esimerkiksi kuukausittain jokin tietty määrä pääomasta sijoituskohteeseen. Ensimmäinen vaihtoehtoista on huomattavasti riskisempi ratkaisu, koska ajoituksen merkitys sijoituksessa kasvaa. Jälkimmäisessä vaihtoehdossa kuukausittain sijoittamalla sijoittaja tekee myös ajallista hajautusta, joten riskit pienenevät.

Sijoittajan täytyy myös määritellä itselleen sijoitussuunnitelmaan, millaista pääomaa aikoo sijoittaa. Sijoitetaanko pääomaa, joka on tarkoitus myöhemmässä vaiheessa investoida esimerkiksi kiinteistöön tai asuntoon vai onko pääoma arkielämään nähden ylimääräistä pääomaa. (Nordnet, n. d. b.) Mikäli kyseessä on pääomaa, joka on tarkoitus hyödyntää myöhemmin johonkin hankintaan, on tärkeää valita matalampi riskinen sijoituskohde, jotta riski pääoman menetyksestä pienenee. Jos sijoitettava pääoma on arkielämän kannalta ylimääräistä rahaa, voi sijoittaja valita korkeamman riskin sijoituskohteita. Pahimman mahdollisen skenaarion toteutuessa ylimääräisen pääoman menettäminen ei aiheuta yhtä suurta taloudellista harmia kuin johonkin investointiin tarkoitettun pääoman menettäminen.

Viidentenä kohtana Nordnetin (n. d. a.) mukaan sijoitussuunnitelmaan pohditaan henkilökohtaiset tavoitteet. Sijoittajan on tärkeää merkitä omaan sijoitussuunnitelmaansa tavoitteensa sijoittamisessa ja säästämisessä. (Nordnet, n. d. b.) Jokaisen sijoittajan ja

säästäjän tavoiteasetanta on yksilöllinen ja perustuu sijoittajan sijoitussuunnitelmaan. Tavoitetta asettaessa täytyy suunnitella, mitä varten sijoittaa ja säästää. Esimerkiksi tavoitteena voi olla eläkeikään varautuminen tai säästäminen tulevaisuuden hankintaa varten. Tavoitteen perusteella tehdään ratkaisut sijoituskohteista ja valitaan instrumentit, jotka sopivat sijoitusprofiiliin ja tavoitteisiin. Myös omat resurssit on hyvä selvittää. Resursseilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sijoittajan käyttämää aikaa sijoitusten kehityksen seuraamiseen. (Nordnet, n. d. b.) Sijoittajan resurssit ajankäytön suhteen vaikuttavat myös sijoituskohteen valintaan. Sijoitustavoitteiden ja oman riskinsietokyvyn selvittämisen jälkeen sijoittajan täytyy päättää omaisuuslajien painotuksesta. Jos sijoittaja kokee esimerkiksi sietävänsä hyvin riskiä ja sijoitusaika on pitkä, voi hän painottaa sijoituksiaan osakkeisiin. Tämän yhteydessä sijoittajan täytyy miettiä, haluaako hän jatkuvia tuottoja sijoituksistaan esimerkiksi osinkoina. Jos tuotot ovat sijoitussuunnitelman mukaan tarkoitus edelleen sijoittaa, voisi olla järkevää sijoittaa esimerkiksi kasvurahastoihin, joissa tuotto maksetaan rahaston pääomaan.

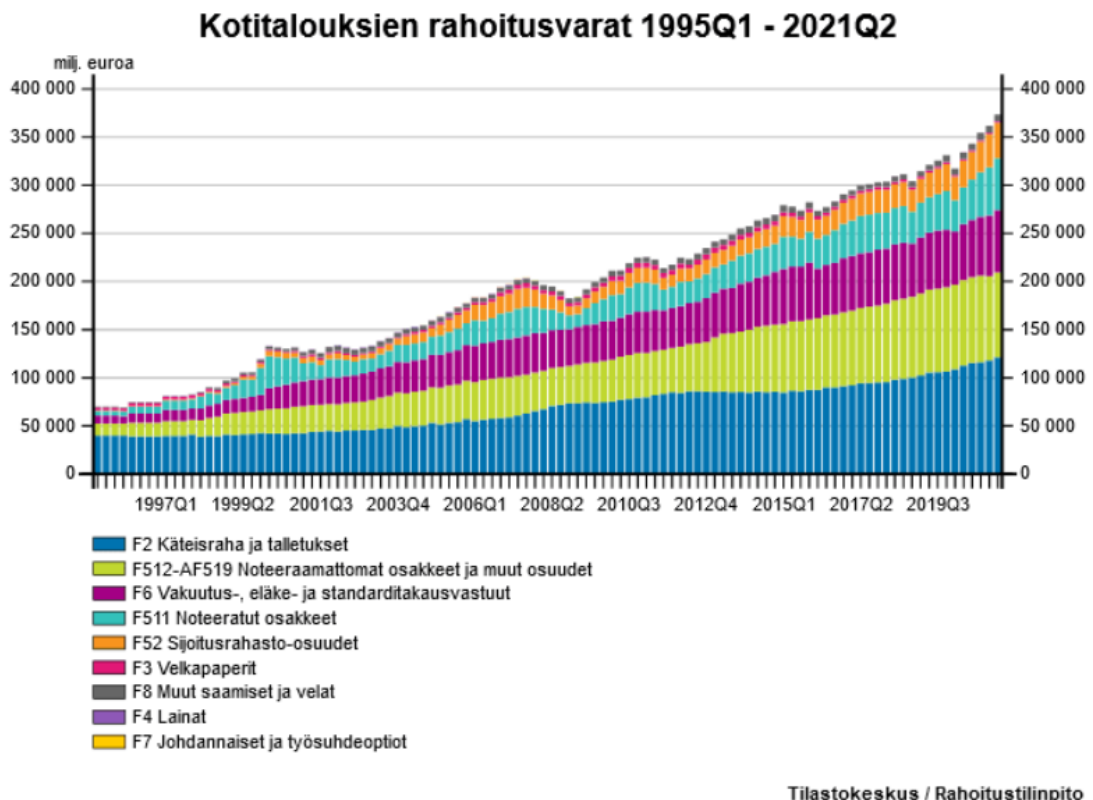
2.4 Suomalaiset säästäjinä ja sijoittajina

Suurin osa suomalaisten kotitalouksien varallisuudesta on sijoitettu kiinteistöihin tai asunto-osakkeisiin. Perinteisesti suomalaisten varallisuus on ollut sidottuna esimerkiksi vakituisiin ja vapaa-ajan asuntoihin (Kontkanen, 2015, s. 103). Viime vuosina myös asuntosijoittaminen on innostanut suomalaisia kotitalouksia, kuten esimerkiksi Helsingin Sanomien uutisesta (26.4.2022) käy ilmi. Helsingin Sanomien mukaan jopa kymmenet tuhannet suomalaiset ovat ryhtyneet asuntosijoittajiksi viimeisen kuuden vuoden aikana, ja lehden Verohallinnolta saamien tietojen mukaan jopa yli 80 000 uutta suomalaista on ilmoittanut vuokratuloja kuuden vuoden takaiseen tilanteeseen nähden. Tämän voidaan katsoa osoittavan reaaliomaisuuden suosiota suomalaisten kotitalouksien sijoituskohteena.

Vaikka korkotaso on viime vuosina ollut alhainen, myös erilaisille säästö- ja sijoitustileille säästäminen on ollut suomalaisten kotitalouksien keskuudessa suosittua (Kontkanen, 2015, s. 103). Tämä käy ilmi myös Tilastokeskuksen kotitalouksien rahoitusvarallisuutta kuvaavasta taulukosta. Etenkin vanhemmat sukupolvet näyttäisivät suosivan erilaisia tilisäästämisen muotoja. Voidaankin ajatella, että perinteisesti suomalaiset ovat suosineet matalariskisiä

säästämisen kohteita. Nykyisin sijoittamisesta puhutaan julkisuudessa enemmän, joten rahasto- ja osakesijoittaminen on noussut suosioon varsinkin nuorempien sukupolvien keskuudessa. Sijoitusmuotona rahasto- ja osakesijoittaminen on myös aiempaa helpompaa, kun pankit ovat tuoneet markkinoille erilaisia matalan kynnyksen ratkaisuja kuten erilaisia kuukausisäästösopimuksia. Kuvasta 2 käy ilmi kotitalouksien rahoitusvarojen muutos vuosina 1995–2021.

Kuva 2. Kotitalouksien rahoitusvarat.

Suomalaisten säästämistä ja sijoittamista on tutkittu pankkien ja Finanssialan keskusliiton toimesta. (Finanssiala, 16.2.2023) Tutkimuksissa selvitetään usein, millaisia motiiveja suomalaisilla on säästää, kuinka paljon säästetään ja millaisiin kohteisiin säästetään. Finanssialan keskusliiton tekemän tutkimuksen mukaan keväällä 2021 64 prosentilla suomalaisista on säästöjä ja sijoituksia. (Finanssiala, 1.7.2021) Säästämisen ja sijoittamisen kohteista yleisimpiä suomalaisilla on erilaiset pankkitilit ja sijoitusrahastot. Kun säästäjiä ja sijoittajia tarkastellaan ikäryhmittäin, huomataan, että varallisuus keskittyy pankkitileille, mitä iäkkäämpi vastaaja on tutkimuksessa ollut. Tästä voidaan päätellä, että nuorempi

sukupolvi on tietoisempi siitä, miten varoille on mahdollista saada parempaa tuottoa. Tämän voi ajatella johtuvan esimerkiksi koulussa tehdystä talouskasvatustyöstä ja median lisääntyneestä uutisoinnista sijoittamiseen ja säästämiseen liittyen. Tutkimuksessa on myös vertailtu miesten ja naisten välisiä eroja säästämisen ja sijoittamisen kohteissa.

Tutkimustuloksista voidaan huomata, että miehet ottavat selvästi enemmän riskejä verrattuna naisiin. Esimerkiksi tutkimukseen vastanneista miehistä 24 prosenttia omisti pörssiosakkeita, kun naisista pörssiosakkeita omisti 13 prosenttia vastanneista.

Tutkimuksesta käy ilmi, että vaikka tilisäästäminen on suosittua suomalaisten keskuudessa, silti arvossa mitattuna varallisuutta on eniten pörssiosakkeissa ja muissa arvopapereissa.

Osuuspankin tekemän tutkimuksen mukaan suomalaisista 40 prosenttia säästää säännöllisesti joka kuukausi (OP, n. d. b). Tutkimuksessa suomalaisista vain viisi prosenttia kertoo, ettei ole säästänyt vielä koskaan. Säästämisen säännöllisyyteen vaikuttaa tutkimuksen mukaan selvästi talouden tulot. Mitä suuremmat tulot taloudella on, sitä säännöllisempää myös säästäminen on. Säännöllisimpiä säästäjiä tutkimuksen mukaan ovat nuoret aikuiset iältään 25–34-vuotiaat. Suomalaiset säästävät yleisimmin ”pahan päivän varalle” ja lomamatkoihin. ”Pahan päivän varalle” säästää 59 prosenttia vastanneista ja lomamatkaan 41 prosenttia. Kolmanneksi yleisin vastaus tutkimuksessa oli 27 prosentin osuudella säästäminen vain yleisesti ilman tiettyä käyttökohdetta. Oman kokemuksen mukaan säästämässä olisi kuitenkin järkevää suunnitella jokin kohde tai syy miksi haluaa säästää. Tämä parantaa mahdollisuutta säästämisen onnistumisessa, koska on jokin motivaattori olemassa.

Suomalaisista 41 prosenttia säästää alle 100 euroa kuukaudessa. 25 prosenttia tutkimukseen osallistujista kertoi säästävänsä 100–200 euroa kuukaudessa. Kuukausittaiseen säästösummaan vaikuttavat paljon talouden nettotulot; mitä suuremmat nettotulot ovat, sitä suurempi on myös kuukausittain säästettävä summa. Vanhemmat ikäluokat eli yli 55-vuotiaat säästävät keksimäärin suurempia summia kuukaudessa. Tähän syynä on varallisuuden keskittyminen vanhemmille sukupolville. Usein korkeaa palkkaa maksetaan työuran loppuvaiheessa, ja myös mahdolliset perintönä saadut varat keskittyvät vanhemmalle ikäpolvelle. Vanhemmat ikäpolvet alkavat myös säästämään eläkepäivien varalle. Tutkimuksen mukaan kolme neljästä on säästänyt tai aikoo säästää tulevia

eläkepäiviä varten. Tutkimuksesta käy myös ilmi, että vastanneista 45–54-vuotiaista joka neljäs ei ole säästänyt tai ei aio säästää eläkepäivien varalle.

Lowellin vuonna 2021 teettämän tutkimuksen mukaan suomalaiset ovat säästäneet ja varautuneet huonosti epävarmaan taloustilanteeseen. Tutkimuksen mukaan joka neljännen suomalaisen kotitalouden olisi vaikeaa tai mahdotonta selviytyä 500 euron odottamattomasta menosta kuukauden sisällä. Joka neljäs vastaaja myös ilmoitti, ettei välttämättömien menojen jälkeen taloudelle jää kuukausittain alle 100 euroa ylimääräistä rahaa. Tutkimuksen mukaan syynä tähän on kireä verotus, ja lisäksi Suomessa yksityistalouksilla on verrokkimaita vähemmän varallisuutta. Suomessa kehitys on kuitenkin ollut parempaan suuntaan, ja asenteet säästämiseen ja sijoittamiseen ovat muuttuneet positiivisesti. Kotitaloudet ovat hyötäneet viime vuosina matalasta korkotasosta ja pörssikurssien noususta, mikä on innostanut suomalaisia säästämään ja sijoittamaan. Koronaviruspandemian aiheuttamat taloudelliset epävarmuudet ovat auttaneet suomalaisia ymmärtämään säästämisen ja taloudellisen puskurin kerryttämisen tärkeyden.

3 Inflaatio

Seuraavassa kappaleessa käsitellään inflaatiota. Tarkoituksena on selvittää, mitä inflaatio tarkoittaa teoriassa ja miten se ilmenee käytännön tasolla. Kappaleessa on tarkoitus myös määrittää, millainen inflaatiotasoa Suomessa vallitsee keväällä 2023, ja mistä inflaation äkillinen nousu johtuu Suomessa ja euroalueella. Lisäksi selvitetään, mitä keinoja on otettu käyttöön, jotta inflaatio saadaan palautettua takaisin tavoitetasolle, ja mikä taho vastaa näiden keinojen täytäntöönpanosta.

3.1 Mikä inflaatio on?

Euroopan keskuspankin (n. d.), jäljempänä tekstissä EKP, mukaan inflaation seurauksena palveluiden ja tavaroiden hinnat nousevat. Hintojen nousua ei seurata vain yksittäisten tuotteiden ja palveluiden osalta, vaan hintojen nousu näkyy laajasti erilaisissa palveluissa ja tuotteissa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että käytettävissä olevalla yhdellä eurolla saa vähemmän kuin ennen inflaation vaikutusta, eli rahan arvo laskee. Inflaatio ei ole itsessään

ilmiönä ongelmallinen, vaan varsinainen ongelma muodostuu inflaation seurauksista (Pohjola, 2019, s. 199). Mikäli kaikki tulot ja hinnat muuttuisivat joka vuosi samalla tahdilla ja jos kaikki taloudenpitäjät tietäisivät tämän ennalta, ei hintojen nousulla olisi vaikutuksia aiheeseen liittyviin päätöksiin (Pohjola, 2019, s. 199). Näin ollen tulojen ostovoima ja suhteelliset hinnat eivät muuttuisi lainkaan. Ongelmia inflaatiosta syntyy silloin, kun sillä on vaikutuksia hyödykkeiden tuotantoon tai kulutukseen.

Normaalilla inflaatiovauhdilla on realistisia vaikutuksia, jotka voivat syntyä kolmella eri tapaa. Ensimmäisenä, yritykset joutuvat useasti lyhyellä aikavälillä muuttamaan tuotteidensa hinnastoja, josta seuraa yrityksille kustannuksia. Toisena, hintatason noustessa yritys voi tulkita tuotteidensa hinnan nousun viestiksi tuotteen kysynnän kasvusta markkinoilla. Tämän seurauksena se lisää tuotteen tuotantoa, vaikka kysyntä ei oikeasti ole vahvistunut vaan hinnan kasvu johtuu inflaatiosta. Tästä seuraa myymättä jääneitä tuotteita. Kolmantena, yllätyksenä tuleva inflaatio johtaa tulojen ja varallisuuden jaon muuttumiseen. Tästä voi seurata lyhytnäköistä keinottelua pitkäjänteisen toiminnan sijaan, mikä heikentää säästämisen kannusteita. Tästä rahanarvon heikkenemisestä kärsivät erityisesti pienituloiset, joiden varat ovat käteisenä tai pankkitileillä talletuksina. Inflaation vauhdilla on suora yhteys siihen, kuinka paljon rahaa on kansantaloudessa. Nopea rahan määrän kasvu nopeuttaa myös hintatason nousua.

EKP:n (n. d.) mukaan suurin painoarvo keskimääräistä hintojen nousua laskettaessa on niillä tuotteilla, joihin käytetään suhteessa eniten rahaa. Suuren painoarvon omaavia tuotteita ovat esimerkiksi energia ja ruoka, koska välttämättömyyshyödykkeinä niihin käytetään enemmän rahaa. Pienempi painoarvo hintojen nousua laskettaessa on esimerkiksi leivinpaperilla, koska tähän käytetään suhteessa vähemmän rahaa. Kotitalouksilla on poikkeavia tottumuksia kuluttaa rahaa. Esimerkiksi osa kotitalouksista valmistaa ruokansa itse kotona, kun taas osa käyttää ravintoloiden palveluita. Inflaatiota mitataan kaikkien kotitalouksien kulutustottumusten mukaan. Tällöin pystytään ottamaan huomioon erilaisten tuotteiden ja palveluiden painoarvot mittauksessa.

EKP (n. d.) kertoo, että heidän tehtävänä on pitää yllä tuotteiden ja palveluiden hintavakautta ja näin varmistaa hallittu inflaation kehitys. EKP pyrkii toimillaan

varmistamaan inflaation pysymisen hitaana ja ennustettavana. EKP on linjannut tavoitteekseen pitää euroalueella inflaatio kahden prosentin vauhdissa keskipitkällä aikavälillä.

3.2 Hintavakaus

Suomen Pankin (n. d.) määritelmän mukaan tilaa, jolloin muutoksia yleisessä hintatasossa ei tarvitse ottaa huomioon investointi- tai kulutus päätöksiä tehtäessä, kutsutaan hintavakaudeksi. Inflaatio on hintavakauden vallitessa maltillista ja ennakoitavissa. Nopealla ja arvaamattomalla inflaatiolla on haitallisia vaikutuksia talouteen. Suomen Pankin kertoman mukaan nopea muutos inflaatiossa heikentää hinnoista saatavaa tietoa. Pahimmillaan tämä vääristää taloudellisia päätöksiä ja aiheuttaa talouden kasvun hidastumista. Epävakaalla hintojen kehityksellä on myös säästäjille negatiivisia vaikutuksia, sillä rahamääräisten säästöjen arvot heilahtelevat inflaation mukana.

Euroalueella hintavakaustavoite asetetaan usein mahdollisimman lähelle nollaa. (Suomen Pankki, n. d.) Suomen Pankin mukaan inflaatioon liittyvät epävarmuudet ja inflaation vaihtelut kasvavat, kun inflaatio kiihtyy keskimääräistä suuremmaksi. Myös todella hitaaseen inflaation kehitykseen liittyy taloudellisia riskejä. Esimerkiksi palkat ovat edellä mainitussa tilanteessa jäykkiä, jolloin niitä on haastavaa laskea alaspäin. Siksi ennakoitava ja maltillinen inflaatiokehitys helpottaa vakaan talouskehityksen kannalta oleellisten suhteellisten hintojen muutoksia.

3.3 Inflaation tilanne keväällä 2023 Suomessa

Kun Suomea verrataan maailman muihin teollisuusmaihin, Suomessa hintataso on noussut keskimääräistä voimakkaammin (Pohjola, 2019, s. 197). Tilastokeskuksen (31.3.2023) mukaan Suomessa yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin mukaan laskettu inflaatio hidastui maaliskuun aikana 6,8 prosenttiin. Vastaava lukema helmikuussa Suomessa oli 7,9 prosenttia. Yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin pääasiallinen käyttötarkoitus on mitata EU-maiden inflaatiota. (Tilastokeskus, n. d.) Sen avulla eri EU-maiden inflaatiokehityksen vertailu on helpompaa, koska mittarissa käytettävät tuotteet ja palvelut ovat samat joka

maassa. Yhdenmukaistetussa kuluttajahintaindeksissä on yhteensä kolmetoista eri pääryhmää, joissa hintoja vertaillaan. Yhdenmukaistettuun kuluttajahintaindeksiin ei ole laskettu mukaan esimerkiksi luottojen korkoja ja omistusasumista. Tilastokeskuksen (31.3.2023) mukaan suurin vuosimuutos Suomessa maaliskuussa 2023 oli pääryhmässä, johon kuuluvat elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat. Vuosimuutos tässä ryhmässä oli 16,4 prosenttia vuoden takaiseen verrattuna. Suurin syy inflaation laskuun oli liikenteen kustannusten laskeminen vuoden takaiseen verrattuna. Liikenteen kustannukset laskivat vuoden takaiseen verrattuna yli kaksi prosenttia. Tilastokeskuksen kuvasta (kuva 3) nähdään kuluttajahintaindeksin vuosimuutoksia. Kuviosta nähdään, että kuluttajahintaindeksi on noussut hyvin voimakkaasti vuodesta 2020 alkaen.

Kuva 3. Kuluttajaindeksin vuosimuutokset.

Kuva: Tilastokeskus.

4 Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia, miten inflaatio on vaikuttanut säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmiin. Tutkimusta varten toteutettiin tutkimuskysely Webropol-palvelulla. Tutkimuskysely oli julkinen, ja tutkimuskyselyn verkkolinkkiä jaettiin Etelä-Hämeen Osuuspankin sosiaalisen median kanavissa. Vastausaikaa tutkimuskyselyssä oli yksi

viikko. Kyselyyn vastattiin anonyymisti. Varsinaisten tutkimuskysymysten osalta vastaajien oli mahdollista valita useita vastausvaihtoehtoja kunkin kysymyksen kohdalla.

Taustakysymysten osalta vastaajan oli mahdollista valita vain yksi vastaus kysymystä kohden.

Tutkimuskyselyn taustakysymyksiä kysyttiin vastaajan sukupuoli, ikä ja elämäntilanne.

Taustakysymysten tarkoituksena oli selvittää vastaajan perustietoja. Tutkimuksen kannalta perustietojen selvitys oli oleellista, jotta voidaan vertailla, miten esimerkiksi sukupuoli vaikuttaa riskinottoon säästämisessä ja sijoittamisessa. Lisäksi elämäntilanne vaikuttaa tehtyihin sijoituspäätöksiin ja sijoitussuunnitelmaan. Myös iällä on vaikutusta riskinottoon säästämisessä ja sijoittamisessa. Nuoremmilla säästäjillä ja sijoittajilla on sijoitusajan puitteissa mahdollisuus ottaa enemmän riskiä säästämisessä ja sijoittamisessa.

Varsinaisilla tutkimuskysymyksillä kartoitettiin vastaajien käyttäytymistä markkinoilla inflaation ollessa koholla. Tutkimuskysymyksillä selvitettiin vastaajien säästämisen ja sijoittamisen kohteita sekä sitä, kuinka usein vastaaja säästää tai sijoittaa valitsemiinsa kohteisiin, ja miksi vastaaja säästää ja sijoittaa. Tämän jälkeen vastaajia pyydettiin kertomaan kuinka toimisi, jos sijoituskohteen arvo laskisi 20 prosenttia. Tällä pyrittiin kartoittamaan, kuinka paljon vastaaja on valmis ottamaan riskiä säästämisessä ja sijoittamisessa.

Inflaation vaikutusta säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmiin selvitettiin kysymällä, onko korkea inflaatio vaikuttanut säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaan. Vastaajia pyydettiin myös määrittämään, miten korkea inflaatio on vaikuttanut säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaan. Vastausvaihtoehdot oli luokiteltu siten, että vastauksista käy ilmi, onko vastaaja säästänyt ja sijoittanut enemmän vai vähemmän tai onko hän mahdollisesti vaihtanut säästämisen ja sijoittamisen kohteitaan. Neljäntenä vastausvaihtoehtona oli, ettei korkea inflaatio ole vaikuttanut suunnitelmaan millään tavalla.

Korkean inflaation vaikutusta säästämisen ja sijoittamisen suunnitelman toteutumiseen selvitettiin kysymällä, onko vastaaja joutunut realisoimaan säästöjään tai sijoituksiaan korkean inflaation vuoksi. Tarkentavana kysymyksenä haluttiin vielä tietää, miksi vastaaja on

joutunut realisoimaan säästöjään tai sijoituksiaan. Tässä vastausvaihtoehdot oli luokiteltu elinkustannusten nousuun, huoleen markkinoiden epävarmuudesta sekä muihin syihin.

5 Tutkimustulokset

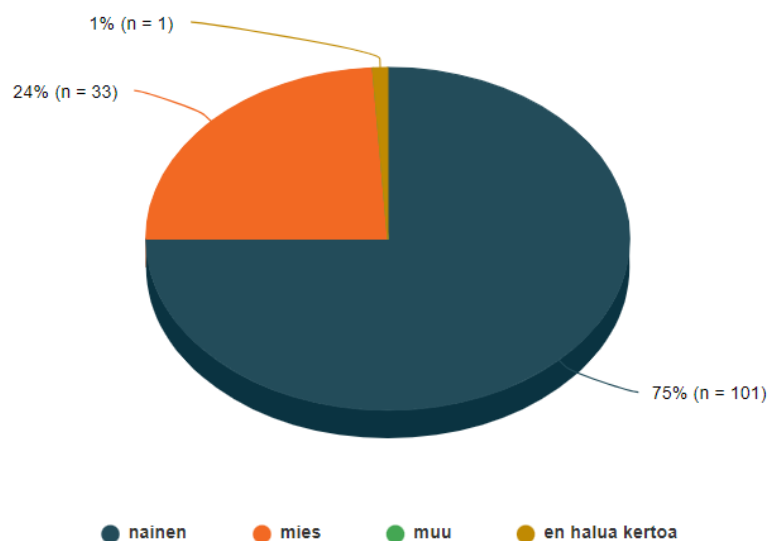
Seuraavassa kappaleessa perehdytään tutkimuksessa saatuihin tuloksiin. Tutkimuskyselyyn oli mahdollista vastata viikon ajan. Vastauksia kertyi yhteensä 135 kappaletta viikossa. Ensin perehdytään taustakysymyksiin, jonka jälkeen siirrytään varsinaisten tutkimuskysymysten tutkimiseen.

5.1 Taustakysymykset

Kuva 4. Sukupuoli.

1. Sukupuoli

Vastaajien määrä: 135

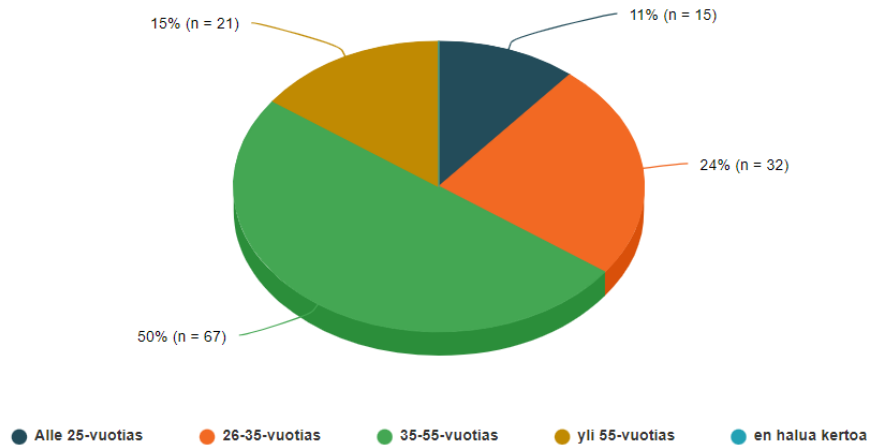

Ensimmäisellä kysymyksellä (kuva 4) kartoitettiin vastaajien ikää. Kyselytutkimukseen vastanneista jopa 75 prosenttia (101 vastausta) oli naisia, ja miesten osuus oli ainoastaan 24 prosenttia (33 vastausta). Yksi vastaajista ei halunnut ilmoittaa sukupuoltaan.

Kuva 5. Ikä.

2. Ikä

Vastaajien määrä: 135

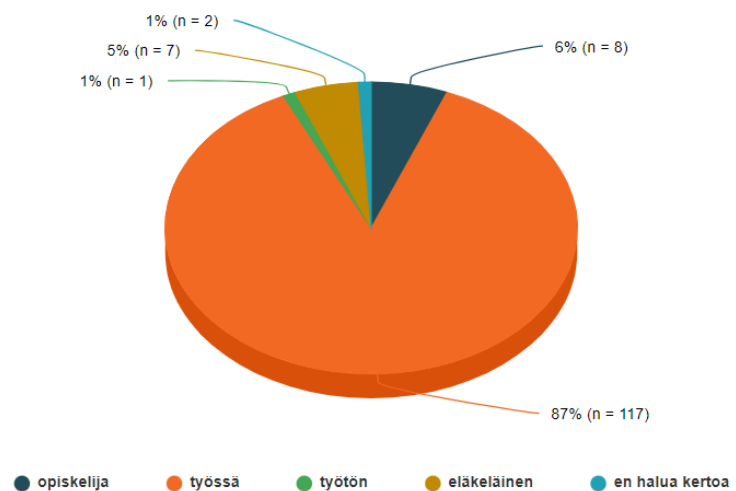

Seuraavassa taustakysymyksessä selvitettiin vastaajien ikäjakaumaa (kuva 5). Suurin joukko eli 50 prosenttia (vastauksia 67) vastaajista ilmoitti olevansa 35–55-vuotiaita. 26–35-vuotiaita vastaajista oli 32 prosenttia (vastauksia 32), ja 15 prosenttia (vastauksia 21) kertoi olevansa yli 55-vuotiaita. Heikoiten tavoitettu ikäryhmä vastaajista oli alle 25-vuotiaat, joita oli 11 prosenttia (vastauksia 15) vastaajista.

Kuva 6. Elämäntilanne.

3. Elämäntilanne

Vastaajien määrä: 135

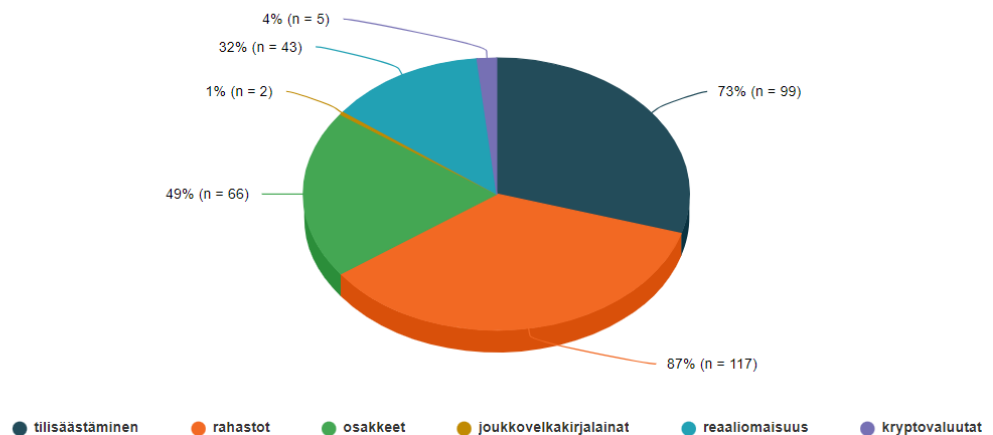
Kolmannella kysymyksellä kartoitettiin vastaajien elämäntilannetta (kuva 6). Kyselytutkimukseen vastanneista suurin osa eli 87 prosenttia (vastauksia 117) oli työelämässä. Tämä oli myös pääteltävissä edelliseen kysymykseen vastanneiden ikäjakaumasta. Heikoiten tutkimuskysely tavoitti työttömät vastaajat, joiden osuus oli vain yksi prosentti (vastauksia 1). Opiskelijoiden osuus oli kuusi prosenttia (vastauksia 8), ja eläkeläisiä vastaajista oli viisi prosenttia (vastauksia 7). Elämäntilannettaan vastaajista ei halunnut kommentoida yksi prosentti (vastauksia 2).

5.2 Tutkimuskysymykset

Kuva 7. Mihin kohteisiin olet säästänyt ja sijoittanut?

4. Mihin kohteisiin olet säästänyt ja sijoittanut?

Vastaajien määrä: 135, valittujen vastausten lukumäärä: 332

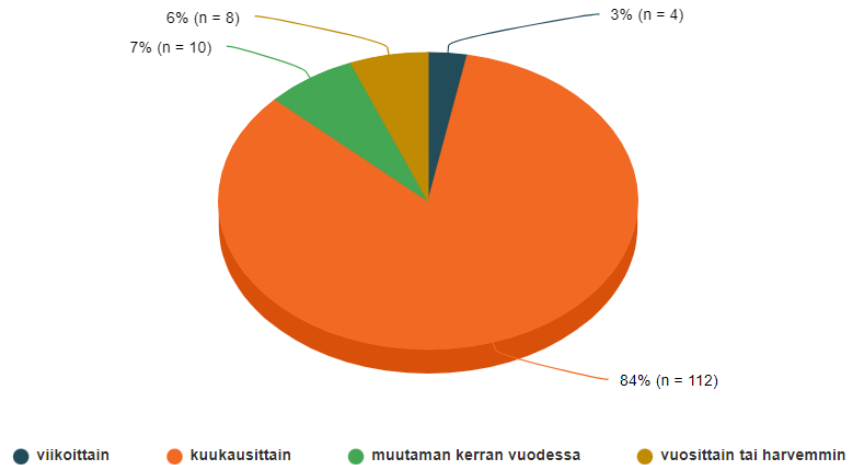
Ensimmäiseen varsinaiseen tutkimuskysymykseen (kuva 7) oli mahdollista valita useampi vaihtoehto. Vastaajien määrä oli 135 ja valittujen vastausten määrä 332. Kolme vastausvalintaa erottui selvästi muista. Nämä vastausvaihtoehdot olivat rahastot, tilisäästäminen ja osakkeet. Vastaajista 87 prosenttia (vastauksia 117) kertoi säästävänsä ja sijoittavansa rahastoihin. Vastaajista 73 prosenttia (vastauksia 99) säästää tilille. Vastaajista 49 prosenttia (vastauksia 66) ilmoitti sijoittavansa osakkeisiin. Reaaliomaisuuteen sijoittajien ja säästäjien osuus oli 32 prosenttia (vastauksia 43). Kryptovaluuttoihin sijoitti 4 prosenttia

(vastauksia 5), ja vastaajista yksi prosentti ilmoitti (vastauksia 2) säästävänsä ja sijoittavansa joukkovelkakirjalainoihin.

Kuva 8. Kuinka usein säästät tai sijoitat valitsemissi sijoituskohteisiin?

5. Kuinka usein säästät tai sijoitat valitsemissi sijoituskohteisiin?

Vastaajien määrä: 134

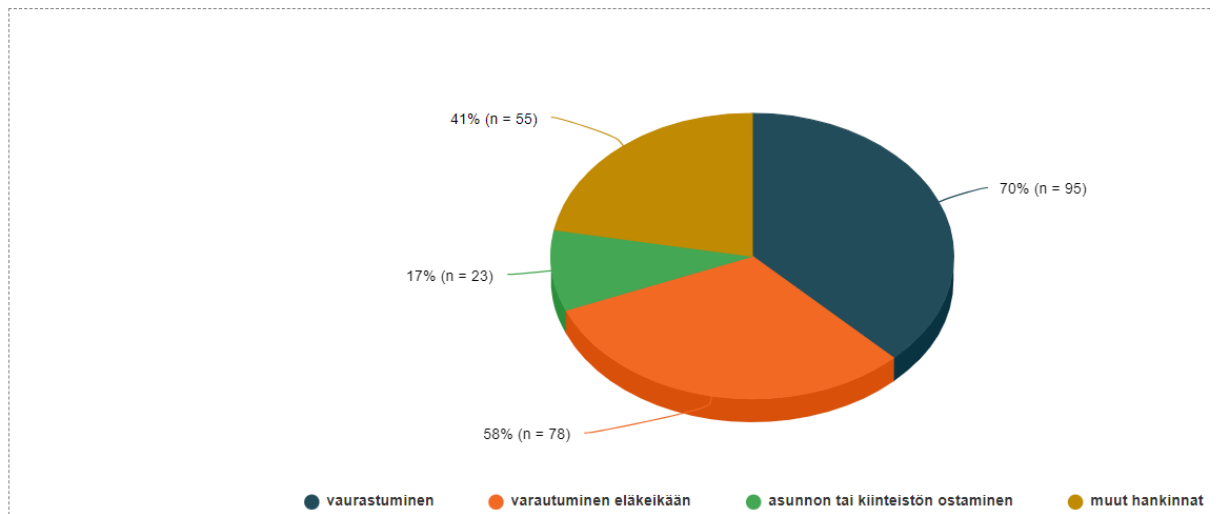

Viidennessä kysymyksessä (kuva 8) selvitettiin kuinka usein vastaajat säästävät tai sijoittavat valitsemissä sijoituskohteisiin. Kysymyksen vastausmäärä oli 135. Suurin osa vastaajista, 84 prosenttia (vastauksia 112) kertoi säästävänsä ja sijoittavansa kuukausittain. Vastaajista seitsemän prosenttia (vastauksia 10) kertoi säästävänsä ja sijoittavansa muutaman kerran vuodessa. Vastaajista kuusi prosenttia (vastauksia 8) ilmoitti säästävänsä ja sijoittavansa valitsemaansa sijoituskohteeseen vuosittain tai harvemmin, ja viikoittain säästi ja sijoitti kolme prosenttia (vastauksia 4) vastaajista.

Kuva 9. Miksi säästät tai sijoitat?

6. Miksi säästät tai sijoitat?

Vastaajien määrä: 135, valittujen vastausten lukumäärä: 251

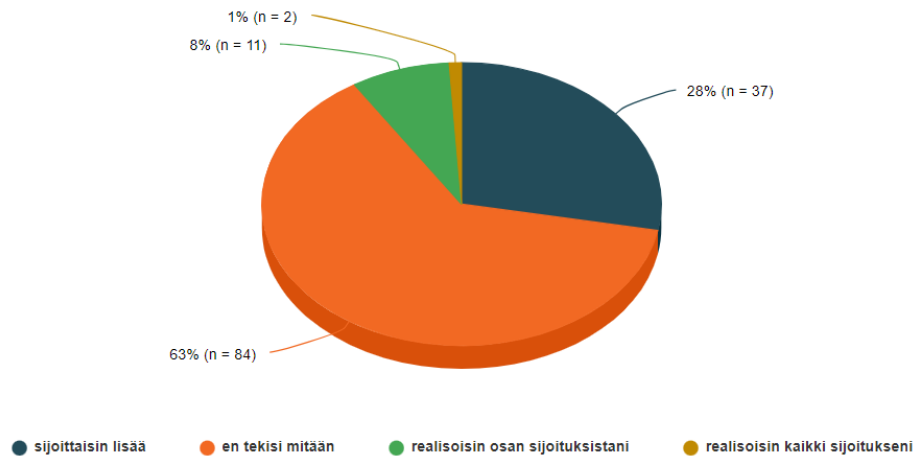

Seuraavan kysymyksen (kuva 9) tarkoituksena oli saada selville, miksi vastaajat säästävät tai sijoittavat. Kysymyksessä oli mahdollisuus vastata useampaan kohtaan. Vastaajien määrä oli 135 ja vastausten lukumäärä oli 251. 70 prosenttia (vastauksia 95) kertoi, että heidän tavoitteenaan oli vaurastuminen. Eläkeikään varautuminen oli tavoitteena 58 prosentilla (vastauksia 78) vastaajista. 41 prosenttia vastaajista (vastauksia 55) kertoi, että he säästävät ja sijoittavat muita hankintoja varten. Asunnon tai kiinteistön hankkiminen oli 17 prosentin (vastauksia 23) tavoitteena säästämisen ja sijoittamisen.

Kuva 10. Kuinka paljon olet valmis ottamaan riskiä säästämisessä ja sijoittamisessa? Miten toimisit, jos sijoituskohteesi arvo laskisi 20 prosenttia?

7. Kuinka paljon olet valmis ottamaan riskiä säästäessäsi ja sijoittaessasi? Miten toimisit, jos sijoituskohteen arvo laskisi 20 prosenttia?

Vastaajien määrä: 134

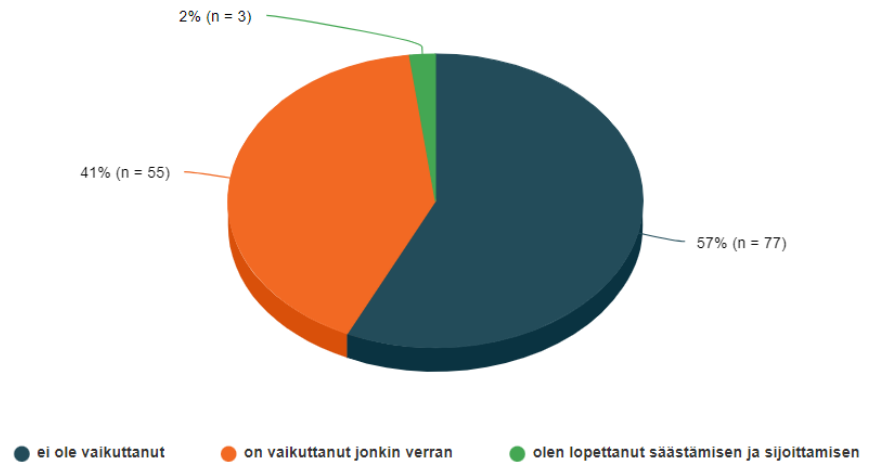

Kysymyksessä seitsemän (kuva 10) pyrittiin selvittämään, miten vastaajat reagoisivat sijoituskohteen arvon laskuun. Vastauksia kysymykseen tuli 134. Selvä enemmistö 63 prosenttia (vastauksia 84) vastaajista kertoi, ettei reagoisi tähän mitenkään. 28 prosenttia (vastauksia 37) vastaajista sijoittaisi lisää valitsemiinsa sijoituskohteisiin. Vastanneista vähemmistö eli kahdeksan prosenttia (vastauksia 11) realisoisi osan sijoituksista, ja yksi prosentti (vastauksia 2) realisoisi kaikki sijoituksensa.

Kuva 11. Onko korkea inflaatio vaikuttanut säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaasi?

8. Onko korkea inflaatio vaikuttanut säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaasi?

Vastaajien määrä: 135

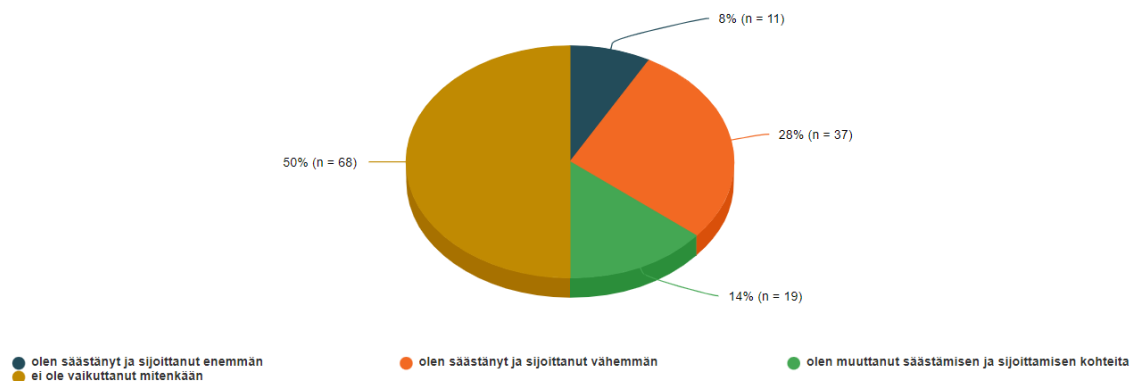

Seuraavaksi tutkimuskyselyssä kysyttiin, onko korkealla inflaatiolla vaikutusta säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmiin (kuva 11). Vastauksia kysymykseen tuli 135. Enemmistö vastanneista eli 57 prosenttia vastaajista (vastauksia 77) ilmoitti, että korkealla inflaatiolla ei ole ollut vaikutusta heidän säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmiin. 41 prosenttia (vastauksia 55) vastanneista kertoi, että ilmiöllä on ollut jonkin verran vaikutuksia säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmiin. Säästämisen ja sijoittamisen vastanneista kaksi prosenttia (vastauksia 3) oli lopettanut kokonaan korkean inflaation vuoksi.

Kuva 12. Miten korkea inflaatio on vaikuttanut säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaasi?

9. Miten korkea inflaatio on vaikuttanut säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaasi?

Vastaajien määrä: 135

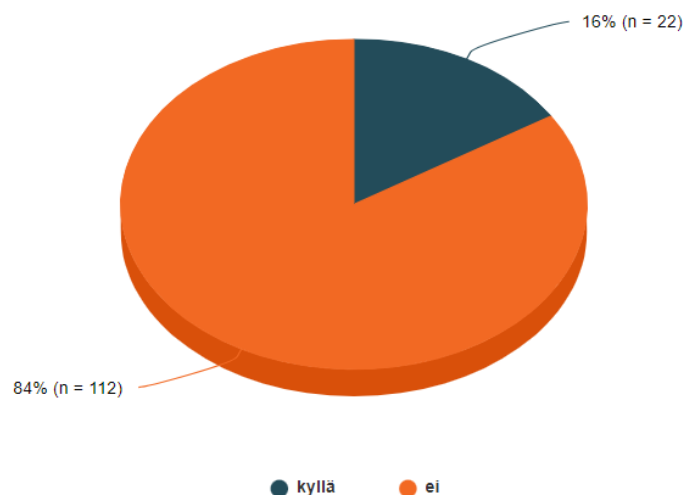

Edelliseen kysymykseen liittyen tutkimuskysymyksellä haluttiin nyt tietoa siitä, miten korkea inflaatio on vaikuttanut vastaajien säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaan (kuva 12). Vastauksia kysymykseen tuli 135. Vastaajista enemmistö eli 50 prosenttia (vastauksia 68) vastaajista vastasi, ettei korkea inflaatio ole vaikuttanut mitenkään heidän säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaansa. 28 prosenttia vastaajista (vastauksia 37) kertoi, että on säästänyt ja sijoittanut aikaisempaa vähemmän, kun taas kahdeksan prosenttia (vastauksia 11) on säästänyt ja tai sijoittanut aikaisempaa enemmän. Vastaajista 14 prosenttia (vastauksia 19) on muuttanut säästämisen ja sijoittamisen kohteitaan korkean inflaation vuoksi.

Kuva 13. Oletko joutunut realisoimaan säästöjäsi tai sijoituksiasi korkean inflaation takia?

10. Oletko joutunut realisoimaan säästöjäsi ja sijoituksiasi korkean inflaation takia?

Vastaajien määrä: 134

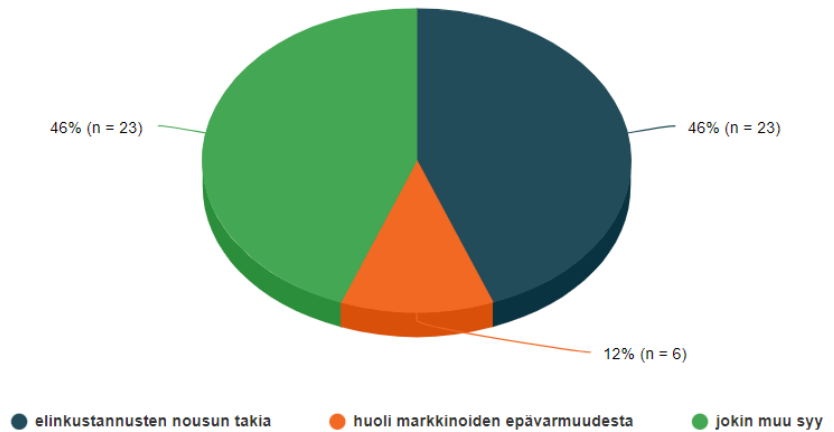

Kysymyksessä 10 (kuva 13) haluttiin saada tietoa vastaajilta ovatko he joutuneet realisoimaan säästöjään tai sijoituksiaan korkean inflaation vuoksi. Vastauksia tutkimuskysymykseen tuli 134. Enemmistö vastaajista 84 prosenttia (vastauksia 112) ilmoitti, ettei ole joutunut realisoimaan säästöjään tai sijoituksiaan. 16 prosenttia (vastauksia 22) vastaajista kertoi, että on joutunut realisoimaan säästöjään ja sijoituksiaan.

Kuva 14. Miksi olet realisoinut säästöjäsi ja sijoituksiasi?

11. Miksi olet realisoinut säästöjäsi ja sijoituksiasi?

Vastaajien määrä: 50, valittujen vastausten lukumäärä: 52

Viimeinen kysymys (kuva 14) oli tarkentava kysymys edelliseen kysymykseen liittyen. Vastaajilta kysyttiin, miksi he ovat joutuneet realisoimaan säästöjään ja sijoituksiaan. Vastaajia kysymykseen oli 50 ja vastausten lukumäärä oli 52. Tässäkin kysymyksessä oli mahdollista valita useita vastausvaihtoehtoja. 46 prosenttia (vastauksia 23) vastaajista kertoi, että on joutunut realisoimaan säästöjään ja sijoituksiaan elinkustannusten nousun takia. Vastaajista 12 prosenttia (vastauksia 6) ilmoitti, että huoli markkinoiden epävarmuudesta on saanut heidät realisoimaan säästöjään ja sijoituksiaan. 46 prosenttia (vastauksia 23) vastaajista oli jonkin muun syyn takia realisoinut säästöjään ja sijoituksiaan.

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Kappaleessa tehdään johtopäätökset tutkimustulosten pohjalta sekä pohditaan vastaajien antamia vastauksia. Tutkimuksella oli tarkoitus selvittää, onko inflaatiolla ollut vaikutusta säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmiin, sekä miten ja minne suomalaiset säästävät ja sijoittavat.

Korkealla inflaatiolla on ollut vaikutusta vastanneiden sijoitussuunnitelmiin. Vastaajat ovat joutuneet vähentämään säästämiseen ja sijoittamiseen käyttämäänsä rahamäärää. Lisäksi

sijoituskohteet ovat muuttuneet korkean inflaation vuoksi. Inflaatiosta johtuvien elinkustannusten nousu on vaikuttanut siihen rahamäärään, joka on käytettävissä säästämiseen ja sijoittamiseen. Korkean inflaation aikana talletustilien korkoja on nostettu ja arvopaperimarkkinoilla on ollut kurssivaihtelua, mikä on saattanut ajaa vastaajia säästämään ja sijoittamaan talletustileille. Vastaajista kuitenkin ainoastaan 16 prosenttia on joutunut realisoimaan säästöjään ja sijoituksiaan korkean inflaation vuoksi. Realisointien syyksi vastaajat ovat ilmoittaneet elinkustannusten nousun ja muut syyt. Mielenkiintoista olisi ollut tietää, mitä nämä muut syyt ovat olleet, sillä vastaajista 46 prosenttia oli näin vastannut.

Yhteenvetona voidaan siis todeta, että korkea inflaatio on vaikuttanut vastaajien säästämiseen ja sijoittamiseen sekä sijoitussuunnitelman noudattamiseen odotettua vähemmän. Vaikuttaa siltä, että niiden osalta, joiden säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaan inflaatio on vaikuttanut, vaikutus on ollut kuitenkin huomattava. Suurin osa vastaajista (57 prosenttia) vastasi, ettei korkea inflaatio ole vaikuttanut heidän säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaansa. Toiseksi suurin enemmistö (41 prosenttia) vastasi inflaation vaikuttaneen jonkin verran. Enemmistö vastaajista (84 prosenttia) ei ollut myöskään joutunut realisoimaan säästöjään tai sijoituksiaan korkean inflaation vuoksi. Niidenkin 50 vastaajan osalta, jotka olivat realisoineet säästöjään ja sijoituksiaan, syynä oli ollut varsin usein (46 prosentilla vastaajista) jotkin muut syyt kuin elinkustannusten nousu tai huoli epävarmasta markkinatilanteesta. Toisaalta 46 prosenttia ilmoitti samalla elinkustannusten nousun realisoinnin syyksi.

Jotta tutkimuksesta olisi ollut mahdollista tehdä tarkempia johtopäätöksiä korkean inflaation vaikutuksista säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaan, olisi ollut tarpeen voida yhdistää vastaajien ikä ja elämäntilanne varsinaisten tutkimuskysymysten vastauksiin. Tutkimustulosten perusteella voidaan kuitenkin todeta korkean inflaation vaikuttaneen vastaajista kolmasosan säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmiin. Toisena tutkimuskysymyksenä oli tarkoitus selvittää, miten ja minne suomalaiset säästävät ja sijoittavat. Tilisäästäminen on yleistä, mutta osake- ja rahastosäästämisen suosio on kasvanut ja tulee todennäköisesti kasvamaan myös jatkossa. Suurin osa vastaajista säästi säännöllisesti kuukausittain.

Tutkimustuloksista käy ilmi, että vastaajien yleisin syy säästämiseen ja sijoittamiseen on vaurastuminen. Eläkeikään varautuminen sai myös paljon vastauksia. Tästä voidaan päätellä, että varsinkin nuoremmilla vastaajilla voi olla luottamus pulaa eläkejärjestelmää kohtaan. Eläkeiän noustessa moni voi myös säästää ja sijoittaa tavoitteenaan aikaisempi poisjäänti työelämästä. Vastaajien ikäjakauman perusteella voi päätellä, että vastaajien eläkkeelle jääminen on vielä vuosien, jopa kymmenien vuosien päässä. Näin ollen sijoitusaika on pitkä, joten riskiäkin voisi ottaa enemmän. Nyt moni vastaaja säästää tilille, jolloin vastaajan tullessa eläkeikään inflaatio on ehtinyt laskemaan tilivarojen arvoa huomattavasti. Vastaajat kuitenkin sietävät riskiä tutkimuksen perusteella hyvin. Tämä ei kuitenkaan näy sijoituskohteiden valinnassa selvästi. Vastaajista 63 prosenttia ei tekisi mitään, jos sijoituskohteen arvo laskisi 20 prosenttia. Vastaajista 28 prosenttia kertoi sijoittavansa lisää, mikäli sijoituskohteen arvo laskisi 20 prosenttia.

Tutkimuskyselyyn vastanneista naisten osuus oli hallitseva, sillä vastanneista 75 prosenttia oli naisia. Tutkimuksen kannalta olisi ollut parempi, mikäli miesten ja naisten osuus vastanneista olisi ollut lähempänä toisiaan. Ikäjakaumaltaan vastanneet olivat suurimmalta osin 35–55-vuotiaita. Alle 25-vuotiaiden osuus vastaajista oli pienin. Eri ikäisiä vastaajia kyselytutkimukseen tavoitettiin kuitenkin kohtuullisesti. Vastaajien elämäntilanteen osalta hallitsevin vastaus oli ”työssäkäyvä” 87 prosentin osuudella. Opiskelijoiden osuus vastaajista jäi harmittavan pieneksi, mutta tähän saattoi vaikuttaa tutkimuskyselylinkin jakamiseen käytetyt alustat. Toisaalta voidaan ajatella, että inflaation vaikutukset näkyvät eniten työssäkäyvien lapsiperheiden kohdalla. Vastaajien ikäjakauman ja elämäntilanteen perusteella voidaan päätellä, että vastaaja osuvat hyvin edellä mainittuun kuvaukseen.

Tutkimustulosten perusteella suosituimpia säästämisen ja sijoittamisen kohteita ovat tilisäästäminen, rahastot ja osakkeet. Tilisäästämisen osuus on varsin suuri siihen nähden, ettei tilisäästämisellä juurikaan saa suojaa inflaatiota vastaan. Vaikka tilien talletuskorot ovat nousseet, niiden odotettavissa oleva tuotto ei anna siltikään suojaa inflaatiolta.

Tilisäästämisen osuus ei silti ole yllättävä, koska suomalaiset ovat historian aikana suosineet varojen säästämistä talletustileille. Asiaa on myös avattu opinnäytetyön teoriaosuudessa. Talletustililtä varat ovat toki nopeasti käytettävissä eikä käytännössä ole vaaraa varojen menetykseen talletussuojan ansioista. Mielenkiintoista olisi ollut nähdä, olisivatko

vastaukset muuttuneet, mikäli vastaajista suurempi osa olisi ollut nuoria. Säästäminen ja sijoittaminen on nostanut suosiotaan varsinkin nuorten keskuudessa, ja he ovat ymmärtäneet, ettei pääoman makuuttaminen tilillä ole järkevää. Osakkeiden ja rahastojen osuus on kuitenkin yhteensä suurempi kuin tilisäästämisen osuus. Osakkeisiin ja rahastoihin sijoittamalla on parempi todennäköisyys saavuttaa suurempaa tuottoa sekä suojaa inflaatiota vastaan verrattuna tilisäästämiseen.

Reaaliomaisuuteen sijoittaminen on myös ollut vastaajien keskuudessa yllättävän suosittua. Vastauksiin on kuitenkin suhtauduttava kriittisesti, sillä moni on varmaankin ajatellut asuntolainan lyhentämisen reaaliomaisuuteen sijoittamiseksi. Voitaneen kuitenkin ajatella, että asuntolainan lyhentäminen on pikemminkin varallisuuden kerryttämistä, eikä varsinaista sijoittamista reaaliomaisuuteen. Sijoittamisessa pyritään aina sijoituskohteen arvonnousuun, mikä pätee myös reaaliomaisuuteen sijoittamisessa. Asunnon sijainti ja muut tekijät vaikuttavat suuresti asunnon arvon kehityksen, eikä näitä oteta välttämättä samalla tavalla huomioon, kun ostetaan asuntoa kodiksi eikä sijoitusasunnoksi. Reaaliomaisuuteen sijoittaminen vaatii myös asiantuntemusta sijoituskohteeseen, jotta sijoitus saadaan tuottamaan voittoa sijoittajalle, kuten opinnäytetyön teoriaosuudessa todettiin.

Vastaajien säästäminen ja sijoittaminen on tutkimuksen perusteella suurimmalla osalla kuukausittaista. Kun valittuun sijoituskohteeseen säästetään tai sijoitetaan kuukausittain, saadaan samalla tehtyä ajallista hajautusta. Ajallisella hajautuksella vältetään kurssihuipuissa kertasijoituksena tehtävistä kaupoilta, mikä lisää todennäköisyyttä paremmalle tuotolle.

7 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyöprosessi alkoi maaliskuussa 2023. Opinnäytetyön aihe oli kuitenkin jo ollut pidempään tiedossa sen ajankohtaisuuden ja kiinnostavuuden vuoksi, ja siitä oli keskusteltu myös toimeksiantajan kanssa jo ennen varsinaisen opinnäytetyöprosessin alkamista.

Varsinainen opinnäytetyöprosessi alkoi opinnäytetyösuunnitelman ja aineistonhallintasuunnitelman laatimisella maaliskuun ja huhtikuun aikana. Suunnitelmat tarkastettiin yhdessä opinnäytetyön ohjaajan kanssa. Ohjauskeskustelun perusteella

suunnitelmiin tehtiin vielä tarkennuksia. Samaan aikaan suunnitelmien kanssa alkoi muodostua myös opinnäytetyössä tarvittavien lähteiden kokonaisuus.

Suunnitelmien valmistuttua huhtikuussa alkoi työn teoreettisen osuuden työstäminen. Teoriaosuuden kirjoittaminen vei aikaa kuukauden verran ja samalla työssä käytetyt lähteet tarkentuivat. Teoriaosuuden valmistuttua osallistuin myös väliseminaariin, josta sain hyviä kehitysehdotuksia työhön. Kehitysehdotusten pohjalta työhön lisättiin havainnollistavaa visuaalisuutta erilaisten kuvioiden avulla.

Tutkimuskysymyksiä pohdittiin yhdessä toimeksiantajan kanssa huhtikuun aikana. Tutkimuskyselyn toteutuksen mahdollisti Etelä-Hämeen Osuuspankki jakamalla kyselyä omien kanaviensa kautta. Tutkimuskysely toteutettiin toukokuun alussa, ja toukokuun puolivälin jälkeen oli mahdollista koostaa opinnäytetyön tutkimusosuus tulosten ja johtopäätösten osalta. Kokonaisuudessaan opinnäytetyö valmistui siis varsin nopeasti muutamassa kuukaudessa.

Lähteet

EKP. (n. d.). *Mitä on inflaatio?* Euroopan keskuspankki.

https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/what_is_inflation.fi.html

Financer. (n. d.). *Sijoitussuunnitelma ohjaa kohti tavoitteitasi.*

<https://financer.com/fi/opas/sijoitussuunnitelma/>

Finanssiala. (16.2.2023). *Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat -tutkimus.*

<https://www.finanssiala.fi/aiheet/saastaminen-luotonkaytto-maksutavat/#/>

Finanssiala. (1.7.2021). *Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat 2021.*

https://www.finanssiala.fi/wp-content/uploads/2021/07/FA_SLM_2021_grafiikka.pdf

Heikkilä, Tarja. (2014). *Kvantitatiivinen tutkimus.* Edita Publishing Oy.

Inkeroinen, Viivi. (2015). *Kuluttajien ostokäyttäytyminen finanssialan palveluita ostettaessa.*

Haaga Helia Ammattikorkeakoulu Oy.

Kontkanen, Erkki. (2015). *Pankkitoiminnan käsikirja.* Hansaprint Oy.

Lowell. (19.3.2021). *Suomalaiset ovat huonoja säästämään, mutta poikkeusaika voi muuttaa suhtautumista.* <https://focus.lowell.fi/suomalaiset-ovat-huonoja-saastamaan-mutta-poikkeusaika-voi-muuttaa-suhtautumista>

Nordnet. (n. d. a.). *Sijoitussuunnitelma.* <https://www.nordnet.fi/fi/opi-uutta/sijoitussuunnitelma>

Nordnet. (n. d. b.). *Sijoitussuunnitelma.*

https://assets.ctfassets.net/f5r1rsannule/5wHrSTeH1q0gyavZARBaT/c57e6e59fd5cd0d00a1edb1b216cdfb9/Sijoitussuunnitelman_laatiminen.pdf

OP. (28.12.2022). *Millainen on hyvä sijoitussuunnitelma?* <https://www.op-media.fi/sijoittaminen/sijoittamisen-aloittaminen/millainen-on-hyva-sijoitussuunnitelma/>

OP. (18.05.2023). *Säästölaskuri.* [kuva]. <https://www.op.fi/henkiloasiakkaat/saastot-ja-sijoitukset/tyokalut/saastolaskuri>

OP. (n. d. a.). *Korkoa korolle -laskuri.* Osuuspankki.

<https://www.op.fi/henkiloasiakkaat/saastot-ja-sijoitukset/tyokalut/saastolaskuri>

OP. (n. d. b). *Rahapuhetta. Tutkimus suomalaisten suhtautumisesta oman talouden hallintaan.* <https://www.op.fi/documents/20556/31515214/Rahapuhetta+-tutkimus/bef9bab2-734c-f1a3-87cf-80224937685d>

OP. (n. d. c). *Sijoittajaprofiili.*

<https://www.op.fi/sijoittajaprofiili?opsite=opmedia%3Araha%3A%2Fsijoittaminen%2Fsijoittamisen-aloittaminen%2Fmillainen-on-hyva-sijoitussuunnitelma%2F>

Pohjola, Matti. (2019). *Taloustieteen oppikirja.* Sanoma Pro.

Pörssisäätiö. (n. d.). *Sijoituskohteet ja niiden valinta.* Pörssisäätiö.

<https://www.porssisaatio.fi/sijoituskoulu/sijoituskohteet-valintakriteerit/>

Salkunrakentaja.fi. (20.2.2023). *Kuluttajahintaindeksin vuosimuutokset.* [kuva].

<https://www.salkunrakentaja.fi/2023/02/inflaatio-hidastuu/>

Sijoittaja.fi. (10.10.2022). *Kotitalouksien rahoitusvarat.* [kuva].

<https://www.sijoittaja.fi/357666/miten-suomalaiset-saastavat-ja-miksi-yymmarrys-siita-on-tarkeaa/>

Suomen Pankki. (n. d.). *Hintavakaus.*

<https://www.suomenpankki.fi/fi/rahopolitiikka/hintavakaus/>

Tilastokeskus. (n. d.). *Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi.*

<https://www.stat.fi/tilasto/ykhi>

Tilastokeskus. (31.3.2023). *Ennakollisen yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin vuosimuutos 6,8 % maaliskuussa 2023.*

<https://www.stat.fi/julkaisu/cl8ed9g7ikfkq0bvXu4recru3>

United Bankers. (n. d.). *Reaaliomaisuus.* <https://www.unitedbankers.fi/fi/reaaliomaisuus>

Liite 1. Tutkimuskysely

Miten inflaatio on vaikuttanut säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaan?

Hei, olen Ilari Holopainen. Opiskelen tradenomiksi HAMK:ssa ja kysely toteutetaan osana opinnäytetyötä. Kyselyssä pyrin selvittämään, miten ihmiset sijoittavat ja säästävät ja onko korkealla inflaatiolla ollut tähän vaikutusta. Kyselyyn vastataan anonyymisti. Mahdollisissa kysymyksissä voit olla minuun yhteydessä sähköpostilla ilari19100@student.hamk.fi

1. Sukupuoli

- nainen
- mies
- muu
- en halua kertoa

————— + Lisää kysymys

+ Lisää tekstiä/kuvia

 Lisää sivunvaihto

2. Ikä

- Alle 25-vuotias
- 26-35-vuotias
- 35-55-vuotias
- yli 55-vuotias
- en halua kertoa

3. Elämäntilanne

- opiskelija
- työssä
- työtön
- eläkeläinen
- en halua kertoa

_____ + Lisää kysymys + Lisää tekstiä/kuvia Lisää sivunvaihto _____

4. Mihin kohteisiin olet säästänyt ja sijoittanut?

- tilisäästäminen
- rahastot
- osakkeet
- joukkovelkakirjalainat
- reaaliomaisuus
- kryptovaluutat

5. Kuinka usein säästät tai sijoitat valitsemiisi sijoituskohteisiin?

- viikoittain
- kuukausittain
- muutaman kerran vuodessa
- vuosittain tai harvemmin

_____ + Lisää kysymys + Lisää tekstiä/kuvia Lisää sivunvaihto _____

6. Miksi säästät tai sijoitat?

- vaurastuminen
- varautuminen eläkeikään
- asunnon tai kiinteistön ostaminen
- muut hankinnat

7. Kuinka paljon olet valmis ottamaan riskiä säästäessäsi ja sijoittaessasi? Miten toimit, jos sijoituskohteen arvo laskisi 20 prosenttia?

- sijoittaisin lisää
- en tekisi mitään
- realisoisin osan sijoituksistani
- realisoisin kaikki sijoitukseni

————— + Lisää kysymys

+ Lisää tekstiä/kuvia

 Lisää sivunvaihto

8. Onko korkea inflaatio vaikuttanut säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaasi?

- ei ole vaikuttanut
- on vaikuttanut jonkin verran
- olen lopettanut säästämisen ja sijoittamisen

9. Miten korkea inflaatio on vaikuttanut säästämisen ja sijoittamisen suunnitelmaasi?

- olen säästänyt ja sijoittanut enemmän
- olen säästänyt ja sijoittanut vähemmän
- olen muuttanut säästämisen ja sijoittamisen kohteita
- ei ole vaikuttanut mitenkään

————— + Lisää kysymys

+ Lisää tekstiä/kuvia

 Lisää sivunvaihto

10. Oletko joutunut realisoimaan säästöjäsi ja sijoituksiasi korkean inflaation takia?

- kyllä
- ei

————— + Lisää kysymys

+ Lisää tekstiä/kuvia

 Lisää sivunvaihto

11. Miksi olet realisoinut säästöjäsi ja sijoituksiasi?

- elinkustannusten nousun takia
- huoli markkinoiden epävarmuudesta
- jokin muu syy

Liite 2. Aineistonhallintasuunnitelma

Tutkimukseen käytettävä aineisto kerätään tutkimuskyselyn avulla. Kyselyn toteutuksessa hyödynnetään Webropolia. Tutkimukseen käytettävä aineisto tallennetaan henkilökohtaiseen OneDriveen. Käytettävä aineisto koostuu tutkimuskyselyn vastauksista. Tutkimuskysymykset eivät ole arkaluontoisia, ja kyselyyn vastataan anonyymisti ja vapaaehtoisesti. Toimeksiantaja Etelä-Hämeen Osuuspankki on tietoinen aineiston keruusta. Työn aineiston omistaa Ilari Holopainen ja toimeksiantajana toimiva Etelä-Hämeen Osuuspankki. Aineistoa hyödynnetään ainoastaan tämän opinnäytetyön toteuttamiseen. Aineisto tullaan hävittämään tietoturvallisesti opinnäytetyöprosessin päätyttyä.